

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Laupäeval, 25. septembril 1971

Nr. 76 (3661)

13. aasiakäik

Venelane ujus 8 tundi, et pääseda

OTTAWA (EPL) — Vene mere-
mees ujus umbes 8 tundi oma lae-
valt Kanada randa Queen Charlot-
te saarele. 29 aastane Sergei Kon-
dakov oli laeva radiotelegrafist.
Ta viidi Prince Ruperti kus hoi-
takse kinni illegaalse piiri ületami-
se pärast. Nagu venelane oli ühe-
le keelevaldajale seletanud, soovib
ta saada kaitset poliitilise põgeni-
kuna.

Laev oli ankrus umbes kilomeeter
Kanada rannast koos 10 teise vene
kalalaevaga, kohas kus neil on luba
tulla Kanada territoriaalvetesse, et
vahetada omavahel saaki ja varus-
tust. Ta oli hüpanud merde keskööl
ja ujunud tormises vees mitu tundi,
enne kui märkas, et on teinud ringi
ja jõudnud tagasi oma laeva juurde.
Kuna ta teadis, et laev oli ankrus
ninaga rannapoolle, oli võtnud selle
suuna ja jõudis maale. Seal ta ronis
200 m kõrguse künka otsa, kust oli
näinud Tasu kaevandusala tulesid.
Ronimisel ta oli haavanud oma käsi
ja jalgu. Et jõuda asulani meremees
oli uuesti läinud vette ja ujunud
ranna servas kuni asulani. Dr. Ro-
bert Kochendorfer, kes kõneleb ve-
nekeelt, andis talle esmaabi. Venela-
ne oli ületanud, et talle ei meeldi
Nõukogude Liidu poliitiline süsteem
ja seal on palju teisi noori mehi, kes
tahaks lahkuda.

Nööp Eestist kinnituseks Helgö-leiule

Eestist Tallinna lähedalt leiti ühest muinashauast hiljuti pronks-
nööp, mis osutub oluliselt selle poolest, et see kinnitab teooriat, mille
järele Mällari saarel Helgö asus kuuendal sajandil kaupmeeste ja et-
tevõtjate keskus, kes oma kaupu levitasid ka Baltikumis ja mujal
Läänemere piirkonnas — samasugust nööpi on kohatud ka Soome, Got-
landi, Norlandi j.t. haudades. Tallinna nööbiga käis suvel Rootsis üks
eesti arheoloog, kes külastas ka arheoloogse Helgö-väljakaevamisel, ke-
da juhib läti teadlane dr. Voldemars Ginters.

Tallinna-nööp leulub n.n. agraff-
nööpide tüüpi, mida kasutati vanal
ajal käsite kinnitamiseks.
Helgö on muide leitud nende
nööpide valamise vorm, mis kinni-
tab, et nööpide levitamisest
asub Helgö saarel. Seega oli Eestis
leitud nööp oluline asi.

Muide on huvitav märkida, et

Helgö on leitud ka teisi huvitavaid
asju — näit. vana India Buddha ku-
ju, iiri piiskopilepi kõverik ajast,
mil Ansgar polnud veel tulnud Root-
si kristianiseerima ja siis igasugused
töökojakvartalite jäänused, mis tõen-
davad, et viienda ja kuuenda sajandi
rootslased olid kõrgemalt kultuuriast-
mel kui seni on arvatud.

Londoni dokumendid: ROOTSI KAASABI ESINDUSTE ÄRASTAMISEL

LONDON E(PL) — Briti valitsus andis vabaks diplomaatilised arhiivid, mis puudutavad dokumente aastast 1940 ja varem. Nendest dokumentidest selgub, et Rootsi diplomaatilised esindajad nendes maades, kus ei olnud sel ajal N. Vene esindusi, on saanud Stockholmist instruksioone üle võtta Balti esindustelt venelaste arvel arhiivid ja varandused. Läti uurija Vilis Skultans, kes on tutunud arhiivmaterjaliga Inglismaal, esitab küsimuse, kas mitte Rootsi välisministeerium ei aidanud sel ajal kaasa N. Liidule, et likvideerida vabu Balti esindusi läänemaailmas?

Dokumentidest selgub näiteks, et läti aupeakonsul Kaplinnas, Lõuna-Aafrikas Wale, on raporteerinud Läti saadikule Karlis Zarnishile Londoni, et Rootsi konsul Hegardt on 16. septembril 1940 suuliselt üles kutsunud teda üle andma Läti konsulaadi raha ja arhiivi.

Hegardt seletanud, et ta on saanud vastavad instruksioonid Pre-

toorias asuvalt peskonsulilt, kes omakorda need saanud Stockholmist Rootsi välisministeeriumilt. Rootsi välisministeerium nimelt olevat kokku leppinud N. Liidu valitsusega, et Rootsi välisesindajatele tehakse ülesandeks üle võtta Balti riikide konsulaate ja arhiive. Läti aupeakonsul Wale ütleb rapor-

dis, et ta ei katvate midagi üle anda.

Selle rapordi alusel on Läti Londoni-saadik Zarnish esitanud 10. oktoobril protesti Briti Foreign Office-ile. Briti välisministeeriumi Põhjala osakonna juhataja L. Collier teatab selles Briti suursaadikule Malet'ile Stockholmis:

— Näib, et Rootsi ja N. Liit on kokku leppinud selles, et Rootsi võtab üle välismaal asuvate Balti konsulaatide arhiivid ja varad. Ta lisab: Mul on raske uskuda, et see on tõsi. Collier palub suursaadikut muretseda lähemat informatsiooni.

Suursaadik Malet vastab 20. detsembril 1940 kirjutatud kirjas, et ta

Järg. lhk. 11

Külastus kalmistule töi surma

SAULT STE. MARIE (EPL) — Kanada kaevanduslinnas Sault Ste. Maries, kus elab rohkesti eestlasi, juhtus 9. sept. raske liiklusõnnetus, mis nõudis ohvriks end. eesti koh-
tunikku Erich Vadi lese Elfriede Vadi lese Elfriede Vadi. Temaga kaasas sõitnud kirikuõpetaja Elmar Petersoo lens Jenny Petersoo, kes autot juhtis, sai kergemalt vigastada, nii et ta võis õnnetusekohalt koju minna.

Teisel päeval tekkisid aga tal si-
semised valud ja palavik ning ta pidi minema haiglasse põhjalikumale ülevaatusele.

Möömad aastates lesed olid käinud kalmistul oma meeste haudasid vaatamas. Ühesuunalise liiklusega tänaval, kus kiirus on piiratud 35 miiliiga tunnis, sõitis ühel tänavanurgal daamide autole küljelt sisse suur veoauto. Sõiduauto purunes täielikult ja tugevas kokkupõrkes lohistes see umbes 30 meetrit eemale. Kohale saabunud ambulants toimetas pr. Vadi haiglasse, kus aga arstid konstateerisid, et ta on surnud. Kokkupõrke järele oli ta aga veel mõned sõnad suutnud pr. Petersoole ütelda.

Elfriede Vadi elas oma tütre perekonnas. Perekond asus Kanadasse peaaegu kümme aastat tagasi Inglismaalt.

SINIMUSTVALGE LEHVIS DUBLINI PEN-KONGRESSIL

Venelaste meelehärmas, kes vaatlejatena osa võtsid rahvusvahelise PEN-klubide kongressi tööst Iirimaa Dublinis 12.—18. septembril, heisati kongressihoone ette piisitatud osavõtjate riikide lipurivi alguse esimese lipuna Eesti sinimustvalge. Lipu oli Kanadast kaasa võtnud Eesti PEN peadelegaat Edgar V. Saks ja selle ülestõmbemine (mis oli esmakordne PEN kongressidel) toimus iirlasest kongressi esimehe korraldusel. EV. Saks peatus Dublinist tulles pühapäeval Stockholmis, et informeerida kongressist Eesti PEN-klubi esimeest Johannes Aavikut ja alalist sekretäri Artur Adsoni. Eesti Päevaleht küsis külastil kongressi mulje-
to osas.

— Pen-kongress toimus Eire pealinnas Dublinis, täiesti selle ees auvas kuurordis Dunlooghairis asuvas luksushotellis Royal Marlin, jutustab hr. Saks. Kogunes 500 delegaati 50-st riigist, nende hulgas olid esindatud võrdõiguslike liikmetena ka Eesti ja Läti Pen-klubid. Leedus ei loodud iseseisvuse ajal Pen-klubi, kuna valitsus pidas rahvusvahelist PEN-i liiga radikaalseks. Kongressil muudati kuluarides vene vaatlejate hulka kuuluva leedulase üle, kes end tituleeris Leedu PEN-klubi esindajaks — ta ei teadnud, et iseseisvas Leedus sellist asutust ei olnudki.

Kongressi auvas Eire peaminister Lynch ja liidse oli vastuvõtt väga pidulik. Meid, eestlasi oli kokku 6, kelledest ametlikeks delegaatideks olid mina ja USA-st tulnud kirjanik Asta Willmann-Linnott, kohal oli ka kirjanik Salmee Ekbaum Torontost. Küllalisena võtsid osa minu abikaasa Hilda Saks, dr. Erik Linnott, Artur Ekbaum ning Londoni Pagulas-Pen esindajana eesti kirjanik Einar Sanden.

Muide osutati meile tähelepanu ka

Järg. lhk. 11

VEENE KULDA ROOTSIS EI ANTA VÄLJA

Kolm panka Inglismaal olid esitanud Rootsi valitsusele esildise, milles nad nõudsid tasu nelja tonni vene kulla eest, mis aastal 1917 deponeeriti Stockholmis Enskilda Bankerisse. Kulla väärust hinnati 9,6 miljonile kroonile ja selle oli üks Venemaa panku enne revolutsiooni toimetanud läinud. Rootsi valitsus liikkas esildise tagasi.

Vene kuld oli platseeritud Stockholmis täiesti kindlustusena riigi poolt välismaalt osetavale villale, mis pidi minema sõdurite riietuse valmistamiseks. Kui bolshevikud võimule tulid ja pan-

ga natsionaliseerisid, jätkasid selle omanikud oma pangategevust Inglismaal Londonis.

Kuna emigrantide pank a. 1950 läks pankrotti, kaotasid esildise esitanud inglise pangad suuri summasid. Pangad lootsid Rootsi jäänu kulla lahti kangutamisega katta neid kahjusid. Rootsis oli kullapartii kolmekümne aastat tagasi leitud Riigipanka ja siis hinnati selle väärust 14 miljonile kroonile. Avalikkusele on teadmatust, kui suures osas N. Liidule on kulla ja muid deponeeringuid välja antud, m.h. ka Balti riikidest pärinevaid.

EPL 25. septembril 1971

PALJASTUSED

Mis õieti toimus rootslaste ja venelaste vahel aastal 1940, kui Eesti, Läti ja Leedu vägivaldselt okupeeriti ja annekteeriti N. Venemaa poolt (nagu nüüd tagantjärele teame Stalini ja Hitleri salakokkuleppele) ja Rootsi esimese ja ainsa läänedemokraatiana ruttas kiiruga anastust de jure tunnustama? Mis sundis maad, kes muudu on üsnagi ettevaatlik sellistes asjades praegu, vaatamata radikaalsete ringkondade käredatele nõudmistele, tegema sellist otsust lühil ajal, kus mingit "vasakulekäännud" ühiskonnas veel ei ilmnunud?

Selles taktis, kuidas valitsust saadokumente antakse vabaks sekretsessaja mõeldumisel, hakatakse asjad aegapidi selguma. Kapituleerunud Saksamaa arhiividest tulid teatatud Saksamaa-Venemaa salajasest maadejagamisest, mis otsustas Baltimere idakalda, seega ka Eesti ja Läti saatuse. Ja selle taustal võib oletada, et Rootsi otsust kiirustasid ka sakslased, keda Rootsi pidi sel hetkel samaväärse respektiivma kui Talvesõja lähedala ühvardanud tulla Venemaa, Rootsi oma arhiivide saladuseks on 50-aastane, mida võib lühendada vaid valitsuse eriootsusel. Et seda heameelega ei taheta teha, seletub Londoni välisministeeriumis saladuskattest vabanenud dokumentidest, mida EPL täna esiküljel refereerib. Jääh nimelt mulje, et tookordsed dokumendid võiksid olla mitmeti kompromiteerivad, rõhutades ülepingutatud püüet abistada diktatuure nende vilja "kassereimisel". Mida õieti sisaldas ringkiri diplomaatidele, kes sellest "valesti aru said" ja alustasid aktiivselt Balti konsulaatide likvideerimist ning varade ja arhiivide ülevõtmist venelaste arvel? See ringkiri, mida Briti suursaadikule teistigi ja vabandavalt seletati, kuulub saladuskatte alla. Jatkub aga juba temale antud informatsioonist ühest passusest, et imestada: "Kui N. Liit üle võitis kolm Balti riiki nende omal soovil, avaldas Rootsi heatahtlikku valmisolekut aidata kaasa..." Kuna küllalt rootsi kodanikke elasid üle Eesti anastamisprotseduri, siis on raske uskuda, et Rootsi valitsus ei olnud tõelisele asjaolule ja Balti rahvaste tõelisele hoiakule informeeritud. Ometi peeti vajalikuks Briti esindajale korralda venelaste ametlikku propagandavaleit ja teeselda selle uskumist.

De jure tunnustus tõi kaasa Balti saatkondade sulgemise Stockholmis ja ka siin anti saadikutele mõista, et nad ei saa keelduda ülemandamisest. Mis puutub abisse teiste maades Balti esinduste likvideerimiseks, siis on inglaste imetus põhjendatud, kuna ei olnud tavalis, et teise riigi huvid kaitsmise üle võtnud riik aktiivselt läheks üle võtma selle riigi poolt anastatud maa diplomaatilisi esindusi nende likvideerimiseks ja arhiivide ning varade ülevõtmiseks. Oleks ülimat huvitat teada, millised olid tookordsed instruksioonid autentse versioonis.

Lätlased olid küllalt ettevaatlikud instrueerima oma välisesindusi pärast Kremli ultimatumeid, et need valitsuse võrreksesse kätesse mineku hooletseksid maa tõeliste huvide eest. Saadik Zarniški Londonis anti erivolitused ja tema asetatjaks määrati saadik Washingtonis Bilmanis. Okupatsiooni teostamises, mis faktiliselt toimus juunis 1940, olid need mehed võit-

tud korraldusi andma ja valitsemata teisi Läti diplomaatilisi esindusi. Seda ka tehti ja just selles perioodis said Rootsi välisesindajad oma ringkirja omapooleks tegutsemiseks ilmselt Zarniški-Bilmanise tegevusele risti vastu. Okupandid olid nende "liti kodakondsuse" dekreediga ära võtnud 30. juunil, kuigi juba augusti alguses 1940 see kodakondsus ära võeti vägivald alusel kogu läti rahvalt. 6. augustil annekteeriti Balti riigid ja nende diplomaatistele esindustele anti korraldus oma tegevus lõpetada ja arhiivid ning varad üle anda N. Venes esindajatele. Selles aktsioonis pidi siis Rootsi välisministeerium venelaste abistama. Nii Stockholmis, kus me teame, mis toimus, kui ka mujal, nagu jutustatud Londoni-dokumentidest.

Svenska Dagbladet Sagittarius, kes samas ajalehes ilmunud Hans Krooki Eesti-reisi kirjelduses avaldatud imestust selle üle refereerib, kuidas tänapäeva Rootse kõige lähemad naabrid Baltikumis on eksotiilselt tundmatuks ja kaugetiks jäänud, otsib põhjusi Londoni-dokumentide alusel 1940-nda aasta kiirest tunnustamisest nende okupatsioonile ja 1946-nda aasta baltlaste väljaandmisest ning kommenteerib:

"Kuid aga paljast häänenemisest ei alita Nüüd on vajalik heaks teha kõiki vigu ja tegematajätmi positiivse huviga Baltikumi rahvaste ja nende paljude inimeste vastu, kes siin Rootsis on balti päritoluga".

Jah, ajalugu võib tõepoolest tekitada auvõlgu.

KLA

KAUGE MAA

Svenska Dagbladetis alustas Hans Krook jonealuste sariaga muljeteist reisil Eesti (mida EPL kokkuvõttes hiljem refereerib). Esimeses artiklis 19. septembril (nte ens nyfikenhet) ütles Krook, et rootslaste tunnevad häbi niipea kui ühel või teisel viisil Baltikumil kõne alla tuleb. "Sügavaim häbitunne tohibs aga tuleneda teadvusest, et nii puudulikult on kaasa tulnud Balti riikide saatusele Teise maailmasõja: alguses N. Liit, siis Natsi-Saksamaa, seejärel uuesti N. Liit ja kõik see jälgitud vaid lõdva pööratusega meie poolt". Autor leiab, et põhjust on häbi tunda ka 1946. a. väljaandmise kui ka ekstilbaltlaste kultuuripüüdlustest puuduliku tundmise pärast. Veel rohkem, tänapäeva rootslased peaaegu ei tunnegi neid maid, mis kunagi poolteist sajandit teisel pool merd kuulunud Rootsi krooni alla. See maa, Eesti, on nii kauge, et sinna ei vii ühtegi korrapärast ühendust, kuigi Tallinn on Stockholmile kõige lähedasem pealinna.

Tõepoolest, Baltikum on tänapäeva rootslaste ettekujutuses kauge ja tundmatu maa, mis asub nagu "Venemaa põhjas". Kui paljud mõtlevad sellele, et linnulennus on lähim Eesti rand vaevalt 300 kilomeetri kaugusel? Raudeesirje on teinud oma töö aastatega. Nii nagu Lääne-Berliniski on Ida-Berlini teisel pool müüri lõpmatult kauge.

Juse näitus pikendatud

Vida Juse kunstinäitus Galleri Drakenis Stockholmis on pikendatud kuni pühapäevani 26. septembril (kaasa arvatud).

VÄLISKOMMENTAAR

KRIMMI KOKKULEPE

Lääne-Saksa liidukantsleri ja sotsiaaldemokraatliku erakonnajuhhi Willy Brandti kahepäevased läbirääkimised Nõukogude-Vene kommunistliku partei peamehe Leonid Brezhneviiga viimase suvilas Simferopolis lõhened Krimmi poolsaarel lõppedisid kommuniste avaldamisega kahekõne tulemuste kohta. Dokumendi sisese juhatuses üteldakse, et Moskva ja Bonn vahel alanud kontaktid ja nõupidamised olavad kasulikuks ja pidevaks jätkuma. Sellest lähtudes saab läänesaksa välisminister Scheel järgnevalt kokku nõukogude välisministri Gromõkoga Liitunud Rahvaste täiskogu sügisele istungile algul. Hiljem sügisel külastab Scheel Moskvat läbirääkimiste jätkamiseks. Edasi üteldakse kommunistikes, et Brandt ja Brezhnev on pildanud vajalikuks lasta mõtemail välisloost moodustada segakomisjon ülesandega korraldada koostööd mitmesugustel aladel, alates kaubandusest ja lõpetades vahendusega noorsoo organisatsioonide vahel.

Krimmi läbirääkimistest sisuliselt aru andes mõnatakse, et üheks tähtsamaks kõnelineks on olnud Lääne-Berlini tuleviku küsimus. Huvitaval kombel ei ütleks aga kommunistikes selle kohta midagi sõnaselgelt, kasutades selle asemel ebamäärast sõnastust. Täheledatakse, et kokkulepe omaaegse nelja okupatsioonivõimu vahel Lääne-Berlini asjus olevat tähtsaks sammuks pingevähendamise poole ning loovat häid eeldusi edaspidisteks praktilisteks lahendusteks eesmärgiga kindlustada julgeolekut Kesk-Euroopas ja koostööd kohalike riikide vahel. Säärase ettevaatliku sõnastusega tahetakse kommunistikes nähtavasti üle saada Lääne-Saksa tühitud nõudmisest, et emalt peavad

viimase sõja neli võitjariiki Berliini küsimuses kokku leppima ja alles pärast seda võib Lääne-Saksa parlament ratifitseerida lepingud N. Liidu ja Poolaga praegu kehtivate piiride kohta Euroopas.

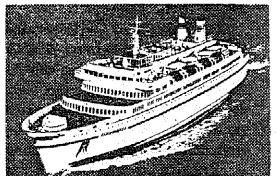
Ometi on teada, et nelja suurriigi kokkulepe Berliini tehinguks annab ainult raami, mida Lääne- ja Ida-Saksamaa peavad omavaheliste läbirääkimistega täitma. Nende läbirääkimised pole seni vilja kandnud, kuid Brandt ja Brezhnev lähevad sellest vaikes mõdda. Mõnede andmete kohaselt diplomaatistid ringkondades Moskvas võitvad see tähendada, et nimetatud läbirääkimised saksa mõlemate valitsuste vahel saavad järgnevalt parema käigu. Igatahes väidavad Brandt ja Brezhnev nüüd ühiselt, et Saksa Liiduvabariigi lepingute ratifitseerimine N. Liidu ja Poolaga võivad juba lähemal ajal toimuda ning koos sellega olevat ka ettevalmistused Euroopa julgeoleku konverentsi kokkukutsumiseks jõudmas aktiivsemasse järku.

Edasi üteldakse kommunistikes, et Ida- ja Lääne-Saksamaa peavad saama omad kohad nii Liitunud Rahvaste hulgas kui muudes rahvusvahelistes organisatsioonides. Igatahes töötavad Moskva ja Bonn selle sihi ga koos töötada. Kuidas muud riigid Ida-Saksamaa ametlikku tunnustamist võtavad, jääb muidugi nende enestest otsustada. Brezhnev ja Brandt on arutanud ka vägede vähendamist Euroopas, kuid leidnud ainult "õsali ühisel vaelel", mitte rohkem. Kõike kokku võttes tähendatakse kommunistikes, et läbirääkimised Krimmis on toimunud asjalikult, avameelselt ja vastastikkuse arusaamisega. Seda mõnits Willy Brandt veel eraldi, kui ta tagasiendu alustades avaldas

arvamist, et kahepäevased läbirääkimised Leonid Brezhneviiga "peaksid tunduvat aitam kaasa sidemetes parandamisele N. Liidu ja Lääne-Saksamaa vahel. Bonni jõudnuna seletas Brandt, et ta on Brezhnevi kutsunud külla Lääne-Saksamaale ja saanud jaatava vastuse, kuid aeg on veel lahine.

Brandt reis ja sellest võrsunud Krimmi kokkulepe leiab teravat arvustamist Lääne-Saksa opositsioonilistes ringkondades. Kristlikdemokraatliku CDU ja kristlik-sotsialistliku CSU arvates on valitsuse idapoliitika läbikaalumat ja segane, mis tuleb kasuks ainult vene huvidele. CSU juht Strauss leiab, et Brandt reis aitas üksnes teenida vene eesmärke, millega hulgas on üheks tähtsamaks mõjutada Bonni järeleandmistele eriti läbirääkimistele Ida-Saksamaaga Berliini tehingu viimistlemiseks. Etteheited näivad olevat seda rohkem, õigustatud, et Krimmi kokkuleppele on ka oma erikülg. Nimelt see, et liidukantsleri Brandt partneriks läbirääkimistele polnud keegi vastav riigimees, vaid vene kommunistliku partei peamees Brezhnev. See lõhnab stalinismi taastamisega, mida Brandt on nähtavasti valmis ka aktsepteerima.

A.K.

LÜHEMAD MERESÕIDUD

Helsingi 1½ päeva 72:-
Lüübek 3 päeva 116:-
Hamburg 4 päeva 145:-

Reisige luksusliku FINNHANSA-ga – pidulik lõbusõit Nynshamnis

Pardal tantsuorkestrid, rulett, kino, õlletuba, ujumisbassein, saun, ärid ja mängutuba kõige väikesematele.

Küsi lähemaid andmeid oma reisibüroost! —

Finnlines

Tel. 08/54 11 85

Lasteaia SOAREE

Stockholmi Eesti Lastead korraldab eelmise aasta esiküljel oma tegevuse finantseerimiseks muusikalist soaree pühapäeval, 17. oktoobril algusega kell 15 Ooperiteatri Rotundas.

Kaaspeavad on tenor prof. Naan Põld, näitlejatar Anne Mari Horm, viiulikunstnik Aldred Pisuke, Kassari rahvatantsijad, pianist Toomas Tuulise ning lasteain mudilased. Teadustajaks on näitlejatar Agnes Lepp-Kaasik.

Pääsmad on saadaval Lasteaia, Sandhamngatan 1, Eesti Päevalehe toimetuses, Vallgatan 32 I ning telefonil 80 18 13 (pr. Arendi).

Loterii loosimine

Eestlaste Suurloterii loosimine toimub neljapäeval, 30. septembril kell 15 Rootsi Eestlaste Esinduse ruumides, Sandhamngatan 1, Stockholmis. Loosimine on avalik ja kõik, kes soovivad sellest osa võtta on teretulnud!

• Torontos kihlus dr. Ants Toimiskauilõplase Inga Tammasaaga. Peigmees, kes on art. USA-s Bostonis ja Harvardi ülikooli lektor, on heliooja Roman Toi poeg. Prunt õpi Toronto ülikoolis muusikajalugu.

• Dr. Veronika Troost, n-na Vapre, kes elab New Yorkis, viibis Itaalias. Itaalias viibis samasegelt okup. Eesti ekskursioon, kuhu kuulus ka tema vend, tuntud alpinist Peeter Vapre.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet

Peatoimetaja Juhon Kokla

Vastutav väljaandja

(ansv. utg.)

Arvi Moor

Toimetus ja talitus:

EESTI MAJAS Stockholmis:

Wallgatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunna Jüri Aus

Andr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tellimisspostigiro nr. 15 67 70-0

Kuulutustarve postigiro 60 59 00

-0, Eesti Päevaleht Förlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 129:-

Termin (4 kuud) kr. 45:-

Kuu kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriers

Tryckeri AB Eskilstuna 1971

POOLA RÄTSEPA POEG NIXONI PEARIVAALIKS

WASHINGTON (VE) — Sellest on nüüd 17 aastat tagasi kui tookord 40-aastane Edmund Sixtus Muskiele valiti USA Maine'i osariigi kuberneriks — esmakordne juhus 20 aasta jooksul, kus see positsioon langes demokraadile. Nüüd on Muskiele esmärgiks USA presidenditool ja paljud arvavad, et tal on sinna jõudmiseks suuremad väljavaated kui ühelgi teisel praegu silmapilri oleval demokraadil. Selleks, et pääseda oma partei ametlikuks vastaskandidaadiks Richard Nixonile, peab aga Muskiele saama enne jagu vähemalt kümnest riivalist oma partei ridades, kes samuti on seadnud oma sihtiks Valge Maja.

Kahelks peaarivaaliks Muskiele on Hubert Humphrey ja Edward Kennedy. Asja 60-aastaseks saanud Humphrey omab suure poolehoi USA töölisliikumises ja ta on kindlalt ilmutanud oma huvi uuesti kandidideerimise vastu. Lühiajaline 1968. aastal presidendivalimistel on aga avalikkusel veel selgesti meele ja seetõttu on küsitav, kas partei sõnab temaga uuesti proovida. Senaator Edward Kennedy on oma kandidideerimise kavatsusi etanud, kuid seda ei võeta tõsiselt. Ta on populaarne kaheksas osariigis ja hoolitseb selle eest, et ta nimi ei taanduks avalikkuse tähelepanu fookusest.

Hiljuti sooritas Edward Kennedy reisi Indiase ja kavas on visit N. Liitu. Rootsis oli ta isja. Tema riiklikult tervishoiu kindlustuse plaan mõeldid eriti vanematele inimestele, keda kõige rohkem häiris omaaegne vahejuhtum Chappaquiddickis, mis teatavasti lõppes naiselõpetaja surmaga seni täielikult lahendamatu arstajaldule. Ei ole võimatu, et partei valik langeb just Edward Kennedyle, kes võib siis pöörduda Ameerika avalikkuse poole emotsionaalse mängeadilustusega: "Laske minul lõpetada, mida mu vend alustas."

Lõuna-Dakota senaator George McGovern on esmaajoon USA nooruse kandidaat, kuta ka kõige kategoorilisemalt seisab vastu sõjale ja püüab nüüd ühtlasi keskenduda majanduslikele probleemidele. Tema kampaania tugisambaks on USA töökoollid, kuid nõrgaks kohaks tõeliskond, kus temasse suhtutakse umbusklikult. McGovern on tuntud ka liiga järsude seisukohavõtteid läbi. Nii näiteks nimetas ta president Nixon'i hiljutist uut majandusprogrammi "selgeks hullumeelsuseks", kuid esimesed tunnustamised näivad viitavat sellele, et valitsus astus kõigiti rakendatava samm. Edasi on kongressis Indiana senaator Birch Bayh, kellele aga viimane Gallup annab ainult 2 protsenti partei võimalikust toetusest. Washingtoni senaator Henry Jackson on liberaalne tsivililõpetuse küsimustes, kuid range liini mees Vietnamis sõja riigikaitse ja siemise korra küsimustes. Tema on mees, keda Nixon soovis oma kaitseministriks ja kandidideerimise korral presidenditooli võiks ta omale saada oma kongressivõtteid häältest, mis muldud läheksid kindlalt Nixonile.

Tugev kandidaat on ka New York'i linnapea John Lindsay, keda toetavad noored ja eriti neegrid. Nixon on palju tasakaalukam mees, kuid tal ja Muskiele on ka ühiseid omadusi.

Kumbki näiteks ei oska seltskonnas tühjust-tühjust pealiskaudset juttu vesta, vaid soovivad kohe tõsiselt päevaküsimuste juurde asuda.

Dip'omaatilised launkõned ja tsereemoniad mõjuvad Muskiele niisama tüütuvalt kui Nixonile.

Muskiele peamiseks probleemiks on momentlil kuldask hankida umbes miljon dollarit, mis on vajalik ta aparatuuri käigusohodimiseks kuni New Hampshire'i eelvalimistele. Ta on mees, kes ei armasta toetusi kätajata ja finantsilist põhjustel on ta juba pidanud oma personali kärpima. Ta kampaania on väga palju rajatud vabatahtlikule tööjõule, kus teiste hulgas lõovad kaasa ka USA poolakad, kuta Muskiele on Marciwski nimelise immigrandist Poola rätsepa poeg. Ta kasvas üles Rumbordis linnas Maine'i väikelinnas, kus ta ema veel praegugi elab. Selle elanikkonnas moodustavad peamiselt prantsuse-kanadalased, kes noore Muskiele kui "poolakaga" suhteliselt hõlpsalt leppisid vaid seetõttu, et see oli nagu nemandki roomakataliiklane.

Muskiele lõpetas 1939.a. Cornell'i gi-

gusteaduse ülikooli cum laude ja võitis mereväe koosseisus osa Teisest maailmasõjast. Pärast sõja lõppu jätkas ta tegevust advokadina Waterville'is ja võitis naiselise müüjari kohalikuks moeistriks. Samas alustas ta ka poliitilist tegevust demokraatide parteis ja valiti 1964.a. kuberneriks.

USA senatis on ta olnud 13 aastat, olles seal tuntud oma põhjalikkuse ja kompetentsuse poolest. Montana senaator Lee Metcalf ütles: "Ta on meie kõigi hulgas parim. Kui reastatakse kõik senaatorid 100 maksimaalpunkti alusel, oleks Muskiele kahtlemata esimene". Legislaatorina on ta eriti palju korda saanud looduse saatmise vastu võitlemise ning looduse tasakaalu säilitamise alal. Samuti on ta oma programmi pühendanud suurt tähelepanu narkootikavastu võitlemisele, ning ravi võimaldamisele selle ohvritele.

Tsivililõpetuse küsimustes on Muskiele liberaalne, kuid ta Vietnamis poliitika ilmutab kõlkuvat hoiakut.

1968.a. jaanuaris kirjutas Muskiele erakirja president Johnsonile, soovides Põhja-Vietnami pommitamise lõpetamist ja paarhoo asetamist rahulikele läbirääkimistele. Seltses kuuldi hiljem aga toetas ta presidenditooli. Vietnam on aga küsimus, mille suhtes vahelst poliitikameestel on alati olnud kindel seisukoht ja tõenäoliselt on järgmiste presidendide see probleem sõja astmelise likvideerimise tõttu juba tahaplaanile nihkunud.

Muskiele ja tema kasvav perekond elavad koloniaalstiilis majas Washingtoni eeslinnas, Bethesda. Muskiele tarvitab alkoholi mõeldukalt (vahetevahel mõned Manhattanid või Martindali) ja hoiab eemale Washingtoni laialdasemast seltskondlikust elust. Ta armastab lugeda vähemalt kaks tundi päevas ja on amatöörfotograaf. Oma roomakataliikliku usku võtab senaator tõsiselt. 18 aastat tagasi kukkus Muskiele oma maja parandustöödel Maines'is ja murdis selja. Seetõttu jätab ta golfiõõks soovida ja ta on vaid keskprane selles tuntud "presidentide mängus".

Ta aga astus hiljuti välja vabariiklaste parteist ja kui ta nüüd nimetatakse demokraatide presidendikandidaatsiks, võidakse seda võtta oluoliitika kasutamiseks. Teisteks kandidaatideks, kellel kõigil on oma toetajad ja tugevad küljed, kuid kelledest ühtki ei peeta väga tõsiseks

võistlejaks Muskiele, on Oklahoma senaator Fred Harris, Eugene McCarthy, Arkansasse rahvasaadik Wilbur Mills ja Wisconsinis senaator William Proxmire.

Edmund Muskiele on mees, keda vähesed põhjalikult tunnevad ja kelle plusside-minuste kohta räägitakse igasuguseid jutte ilma tõe kindel materjalideta. Üks on kindel — Muskiele on väga iseseisev mees ja võib järsku ning varjatult vihastada, kui miski teda häirib. Vabariiklaste partei valimiskomitee käsitluses on näiteks tõend ühelt telefoniolektoririlt, kus see varide alal tunnistab, et mõned aastad tagasi kui Muskiele oma Maine'i osariigis puhkusele viibis, tuli montööril kolmel korral minna kuberneril suvilasse, et parandada telefonit, mille see ole raevuhoos koos juhtumetele seinast välja rebunud. Theo Lippman, kes kirjutas Muskiele biograafia ("Muskiele") jutustab, et kui ta intervjuu tõstis üles senaatori ägeda iseloomu küsimuse, muutunud see selle peale väga ägedaks. Ta abikaasa Jane võtab omaks, et Muskiele puskab vahetevahel tuld naga vulkaan, kuid ta viha läheb kiiresti üle ja see on ta tõenäoliselt põhjuseks, miks ta maohaavade all ei kannata nagu need inimesed, kes tundeid varjavad ja peavad emotsiooniplahvatust "halvaks tooniks".

■ Orjarilgiks peetakse tänapäeval ainult veel Nõukogude Liitu oma loendamatu orjalarigitega. Kuid orjus valitseb selle keeskeagel kujul veel endiselt Afganistanis. (Nii N. Liit kui ka Afganistan on õilsate eesmärkidega UN-i liikmed!) Afganistanis on säilinud vanad orjaturjud, kus tänapäevalgi müüakse poise ja tüdrukuid või vahetatakse hobuste ja kariloomade vastu. Põisid enamasti kastrereitakse ja müüakse riikastele eunuhhudeks. USA hippidel, kes viimasel ajal armastavad meelima moodi ringi hulkuda, on soovitatud Afganistanist eemale hoida — säärased tüübid viivad seal kergesti sattuda orjaturile!

■ Leonid Brezhnev, praegust N.

KGB kuulas üle lääne ajakirjanikke

KGB peakorteris Moskvas viibisid ülekuulamisele kaks lääne ajakirjanikut. Vene salapolitsei oli nimelt huvitatud nende kontaktidest ühe s ükstei vastupanutegega.

Üks ajakirjanikest on Reutersi teenistuses olev inglase, teine on ameeriklane, kes töötab uudistebirosos P. Inglisea läks KGB-ee kaasa briti konsul, keda aga ei lubatud hoonesse. Seevastu aga lubati USA konsulil peit kuulata ülekuulamist Ajakirjastajaga. Vastavalt par. 184 sovjeti kriminaalkodeksiis ei tohi kuulki ajakirjanikest raporteerida sõnagi KGB ülekuulamismeetoditest. Vähe-malt nii kama, kui nad viibivad N. Liidu territooriumil. KGB samm ajakirjanike vastu on üllatunud lääne diplomaate ja žurnalisti. Esimaskord-sel pärast sõda on KGB isiklikult tundnud huvi mõne lääne korrespondendi vastu. Tävaliselt ajab välispressiga asju Sovjeti välisministreerumi pressiosakond.

NIXON TEKITAS VÕIDUJOOKSU PUNA-HIINASSE

WASHINGTON (VES) — President Nixonit teadaanne Pekingi sõidu kohta vallandas globaalses ulatuses päris tormijooksu Puna-Hiina pealinna. Mõni nädal tagasi teatasid punahiinlased, et nendel on märgitud külaliste agendasse juba 11 ametlikku ja 8 mittemetlikku delegatsiooni välisriikidest. Kõike lähemal ajal, 12. oktoobril sõidab sinna, näiteks, Abessinia keiser Haile Selassie. Nüüd on Pekingi uksele koputanud ka Jaapani töösturid. Nippon Steel, Jaapani suurim terasetööstuse kontsern tahab sinna saata oma delegatsiooni ja samuti on läbirääkimisi pidamas Jaapani autovabrik Toyota Motor. Viimane tahab Puna-Hiinalle müüa autosid ja koos nendega autovabrikku. Jaapanlased tahavad nüüd kiire korras vallutada Puna-Hiina turud, enne kui Ameerika äärmehed jaole saavad.

Mis puutub Nixonit sõitu, siis pole seni veel kokku lepitud sõidu aja suhtes. Küll on aga Washingtonis palju juttu olnud sellest, kes peaksid Nixoniga Pekingi kaasa sõitma. Nüüd on hakanud tööloorganisatsioonid survet avaldama, et ka nende poolt oleks esindaja Pekingis. Kui presidendile nõustuks, kasvaks selle-ga tööloisunoonide poliitiline erikaal-tunduvalt. Presidendile on ajakir-janduse teatel kaasa pakutud suur-uniooni AFL-CIO presidenti George Meany't. Kuna aga viimane on kau-nis järsult oma arvamist avaldanud Hiinasõidu vastu, siis on peetud so-bivamaks kaasasõitjaks unionioode-poolt Teamsterite abipresident Har-old Gibbons'i.

Rumeenia on levinud juba mõn-da aega kuulujutte N.Vene võimalik-ust rünnakust Hiinale sõbraliku Ru-meenia ja nn. iseseisva kommunisti-maa Jugoslaavia vastu. Märgitakse, et Moskva on ühtlasi kustutanud Ru-meenia "sotsialistlike rahumade" ni-mestikust ja et Rumeenia kommu-

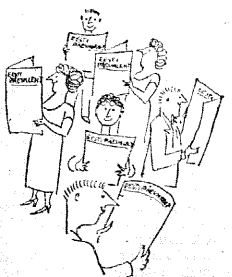
nistlikku presidenti ei kutsuta enam satelliitriikide riigipeade nõupidamistele. Välisvõttele arves on Rumeenia sellesuunaline propaganda mõeldud kaugemale sündmuste jaoks.

Nimelt tahab Moskva UN-i kaudu kokku kutsuda ülemaailmsed des-armeerimise konverentsi. Kui hoitakse N. Vene sõjaväeline oht ja ähvardus Rumeenia suhtes maail-ma avalikkuse tulipunktis, on Ru-meenial kergem toll konverentsil rünnata Brezhnevi kurikuulsat doktriini, mille alusel N. Vene tea-tavasti võitis endale õiguse Tshet-hi taaskooperimiseks.

Rumeenia kavade halvamiseks ta-hab nüüd Moskva näidata, et tal pole mingid kavased Balkani riiki-de ründamiseks ning kasvateb selle tõendina kaasa Brezhnevi sõbraliku-le külastajale Belgradis. Külastik-oks Titole suureks poliitiliseks võid-uks, sest sellega N. Vene praegune diktator annaks õnnistuse Jugo-slaavia "iseseisvate kommunistide", ühtlasi aga vaigistaks pakilist — ja muidugi Moskva poolt õhutatud — makedoonlaste probleemi. Jugosla-vias eluneb nimelt ümmarguselt mil-jon makedoonlast, kellele Tito on andnud autonoomia. Bulgaaria vahe-peal hakkas nõudma makedoonlas-te alla endale, kinditades, et makedoonlased olevatki bulgaarlased ja seega peavad vennad Tito rezhimi all nendega ühinema. Jugoslaavia makedoonlased pole Bulgaaria alla minemise kavast just väimustatud ning arvavad, et bulgaarlased, kelle-d pole makedoonlastega midagi ühist, peaksid andma oma riigi lää-neosas makedoonlastele samasuguse autonoomia. Belgradis loodetakse, et Brezhnevi külastajaga Moskva poolt ülesässitatud makedoonia probleem kaotab oma teravuse.

VOX

Kuulõpp läheneb

UUENDAGE AEGSASTI

Eesti Päevalehe

tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimist võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

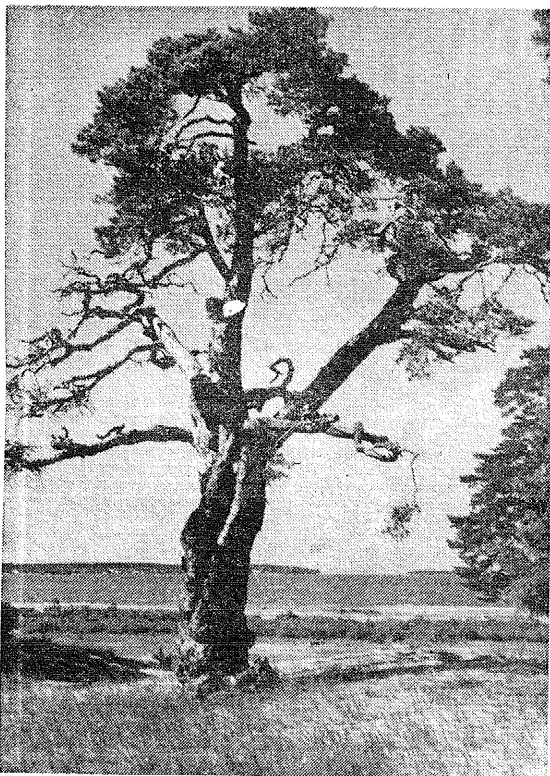
Lühiteated Ameerikast

■ President Nixonit populaarsus on värske Gallupi järele järsult tõusnud. Ringiküsimustes ületas ta presidendikandidaadina demokraatliku presidendiaspirandi Muscie vahekorraga 42:36 ja teise demokraatliku aspirandi Edward Kennedy 43:38. Endise asepresidendi ja viimaste valimiste konkurendi, demokraadi Humphrey vastu on seitud 43:37.

■ Tööstute üldarv oli tööstumiseeriumi andmeil 5.061.000, mis on 6,1 protsenti kõrgist töövõimelisist.

■ Rootsi raadio OBS-programmis tutvustas Ladislav Singer roma-tut "Nõukogude imperialism" Krist-jan Vaigur Lundist.

■ Lundis sõidis Elo (n-na Mttus) ja Olav Raudsaluete esimese lapse-na poeg.

Eesti üheks huvitavamaks ja omapärasemaks okaspuuks loetakse Vösu põlismändi, mis on võetud looduskaitse alla.

BERGAMOTT
Salapärane viljapuu

Ühel väikesel maa-alal ja väga lühas kohas Lõuna-Itaalias, umbes 20 km lõunapool Reggio Calabriat, kasvab eriline väärtuslik viljapuu — bergamott (*Citrus Bergamia*). See veider puu, mille päritolu on tundmata, kasvatab sidrunitaolist ca 9 cm läbimõõduga rohelist vilja, mis pole aga söögiks kõlblik.

Itaaliale tähendab see viljapu-
süürit majanduslikku väärtust: ta an-
nab aastas liiki kolme miljardi ees-
välisväärtust. Bergamoti vilja õhuke-
sest koorest saadav õli on liiki 200-
aastat olnud olulise tähtsusega in-
dustriaalsiks jäa parema lõhnaga vil-
vaimistami. Juba aastal 1709 tarvi-
tas kuulus itaalia keemik Johan Ma-
na Farina bergamoti õli eau de Co-
logne'i (odekolonn) valmistamiseks.
avastades ühtlasi selle ainiuladsel
omadusi lillelõhnade seosmisl.

Mitmed rahvad on katsunud kor-
duvat oma maal seda viljapüüd kas-
vatada, aga alati on see üritus täie-
likult ebaõnnestunud. Nii on ja-
panlased näinud suurt vaeva berga-
moti kasvatamisega, samuti hiinla-
sed Formoosa saarel ja prantslased
Elevandiluu rannikul Aafrikas. Kuld
keegi nendest pole rahuldavaid tule-
musi saavutanud.

Bergamoti taim on endemeiline, st. et ta kasvab ainult piiratud maalal, ühel ja samal kohal. Uurimisega on selgitatud, et taim nõuab kriidi- ja savisegust, mis tagab püreespaistat, alalist niisutamist, merehõku ja lihtlast soojust. Ta ei talu tugevaid tuuli, ränku vihmavalanguid ega meredudu. Kõik need looduslikud soodsa tingimused esinevad Meesliina merekituse ääres vastu Siitsilila saart. Praegu on bergamoti kasvatajaiks üks suurem kollektiivne farm ja neli mõnikümnest väiksemat meespidamist. Kõik puuviljakasvatjad on siin kohustatud igat õitlilike riiklikule organisatsioonile ära andma (hinnaga ca 14 kr. ühe kuupmeetri eest). Riikliku organisatsiooni juhiks on isik, keda kutsutakse professoriks. Tema haistmismeel on niivõrd fenomenalselt arenenud, et ta võib määrata bergamoti vilja ja õli väärtsuse, ütleb täpselt, kas villi on toorelt või ülekuupenud korjatud ja millises paigas on see kasvanud. Olenevalt õli kvaliteet-

dist määrab professor ka sellele ostuhinna. See asjatundja võib isegi kindlaks teha, millises maakohas on vili korjatud, millal koristatud ja millisel viisil on sellest õli välja pressitud.

Umbes 50 aastat tagasi oli mõnikümmend talupidajat, kes üsna algelisel viisil bergamotti kasvatades, ja õli, mis siis saadi oli väga juhuslike omadustega. Hiljem, kui õli hinnad tülbusti tõusid, ühinesid mõned farmerid suuremaiks kollektiivmajapidamisteks, teostasid uuendusi, hakkasid seega suuremat saaki saama ja turu nõudele vastavalt sobivamat essentsõli tootma.

Paljud üksikud bergamotti kasvatavad pidasid aja visalt kinni oma eesmärged täitviseid: korjasid valmima vilja ja purustasid sed viinamarjapressides. Sasedu pudrutatoline massid oli siis kõlblik pigemini seotoiduks kui õl saamiseks. Mõned lisasid sellele veel sidrunihapet, aga selli polnud siiski mõtet, kuna ilmut vilja ümbristava koore väline kamar on otuline väärtsuhtu õli saamiseks. Vilja koristamise ajal töötavad tütarlapsed 6 tundi päevas, hõõrudes käsitsi bergamotti vilja koort vastu erilist rauast valmistatud föörista ja koguvad käena abil jala õlitiga. Täolis töömõetodiga on võimalik päevas läbi töötada umbes 100 kg või ligikaudu 1000 bergamotti ja koguda vägivalla 200 g essentsi.

Viimase ajal on siiski leitud uusi töövõtteid ja menutäsi nii bergamoti kasvatamiseks kui ka õli väljapressimiseks. Kuid paljud talupidajad suhtuvad ikka veel kahtluse ja umbusuga uuendustesse ja nõuand, mille tulevad keskasutustelt Roomast. Mõned puviljakasvatjad kasutavad siiski ka juba mehaaniliselt töövahendeid vilja koormiseks: need on pöörlevate osedega varustatud kettad, kusjuures hõõrmitse teel saadav vedelik kogutakse eri nõude

Mänd on Eesti eelistatuim ja suurima levikuga puuliik

Münd on Eestis eelistatult ühtsuspüü, sest ta annab hiid, sirgeid, suure valguisalisusega ja seega hästi sööviläid palke. Ka on münd Eestis kõige rohkem levinud puulisk, sest männimetsas moodustavad umbes 43 protsenti kõigist meie metsades. Väärilistest taimedest tarbepuud annab münd kasvatada nõmmemännikud. Lisaks hinnatakse ka suures määras kasvatav valgurikkaid, oksteta, sirgeid, lühedaid ja tugevaid, sülla kõrepuid, mis hõlpsasti lõhenevad ja hästi söövad. Kasvukoha järgi nimetatakse neid ka laanepuudeks. Sõlmed on vana suured männimürakad ehk hongad. Neist saab häid laevamaste. Seestvõtt ei kõlba tarbepuudeks noored lõpsata kasvuga malmimännid, mis on pehmed, mahlaka puiduga, kuivavad siniseks ja lõhnevad kergesti müdanema.

Männi kasutamine ehitustöodes on juba vana kui palkehitustehnika ise. Näiteks leiti Lõhavere linnusest XIII sajandi algusest pärinevaid männist kaevurakkeid, tugiposte ja püüvaid. XIX sajandi algusest pärinevaid männiseid ja muud sarnast. XIX sajandi ehitati eesti külas kõik elamud ja talude kõrvalhooned peaaegu alati männipalkidest. Rannarahval oli mänd lisaks põhiline paadide laevaehituspuit.

1892 õpetati "Postimehes", et "puu-
töö tarbeks raiutud puud seisavad
raiume ja on kõvemad, kui neid aas-
ta enne maharaiumist maapinnal
tämle laiuselt ära kooritakse". Sir-
emeist oksteta männipalkidest lõ-
hestati vanasti ka kirve ja kiillude
aral suurem osa uste, mööblieseme-
de, riide- ja jahukirstude valmista-
misel vajalikest laudadest.

Kui XIX sajandi tulid kasutusele
audpõrandad ja -laed ning mere-
andmedel hõlksa aremena ulatuslik
aevaehtus, siis kujunes peamiselt
hõnnipakkudest laudade saagimine
hõhtsaks kistõõharude, kuni auru
õul töötavad saeveskid ja rändavad
aekaatriid kõesoleva sajandi aigul
elle kõrvale tõrjusid.

Käsitösi saagimiseks vinnati saepakud kõrgetele pukkjalgedele, märgiti tahmanööriga joon ette ja hakati selle järgi kahe mehega, üks all, teine ülal, lauasaaga saagima, saetead vajaduse korral kiiru abil laiali hoides. Lauasaagijaid rändtöölisena eriti kuulsad olid saarlased ja muhulased.

Umbes samal ajal, kui kasutusele
öeti männilauad, hakkasid ka ka-
sematerjalina levima männipuust
istud kaatusepilad ehk -laastud.
riti kuulsad olid Avinurme pilpa-
eistrid. Pilpaid kisti neljakandili-
st toorest puust — pilpalõmmust —

käitsi spetsiaalsel tööpingil liimest
riga, mille peale kinnitatud raud
klapp võimaldas tõmmata ühtlas
paksusega pilpaid.

Keskmiselt jõudis mees päevas kiskuda umbes 5000 pilbast. Esialgul turustati neid peamiselt Lõuna-Eestis, kus 1881. aasta rahvaloenduse andmeil omas laastukatused juba umbes üks viiendik maaelanuist. Aasta 1922 oli Eestis juba ligi pooltel maaelanuilaastukatused, aastal 1934 liiki kahel kolmandikul.

Kasutamist leiidsid ka männijuur-
red marja- ja kartulikorvide mater-
jalina. Samuti olid vajalikud
männipeerud, milledest valmistati
villa- ja lõngakorve ja Kagu-Ees-
ti ka n.n. seljakorve. Ka valmis-
tati männipeergudest veel Peipsi-
äärsetele elanikele sibula- ja suu-
sukakorve. Korviteostuse tähtsa-
mad keskused olid Avinurme ja
Setu alal asuv Ohnitsa.

Omaette tähtsuse omas peerg või pird välgustusvahendina, mida kasutati kuni õllampide ilmutumiseni XIX sajandi keskpaiku. Männipeergud kõrval kisti ksee otstarbeks kasapeergusid, mis ajasid vähem suitsu. Välgustuspeergud olid tavallselt umbes meeter pikad. Peamiselt põles peerg raadnõpitsakujulise pilaku vahel, mis kinnitati kas ümberpaigutava puust tulejala otsa või ahju nurga külge.

Kuid Hannikuks lajult leiti ka üks omapärane pirruhoidja: Pirru-Jaak. See on pækivist väljaralutud reljeefne nagu umbes 2 cm sügavuse suuevaga. Pirru-Jaak riputati üles ahju külge, suhu aga torgati otsapiidi peerg.

Erilaadset kasutamist leidsid ka mändide kõige vaigurikkamad osad — kändud koos juurtega. Neid tun-

takse nimetuse all — tõrvased. Oma-
aegsel öisel ahingupüügil, n.n. tulu-
sel käimisel põletati neid paadi ni-
nasse kinnitatava haralise tuluseraui-
peal valguseallikana. Põhiliselt aga
oli tõrvased siiski rahvapärase kee-
miatööstuse tooraineks — neist akti-
tõrva

Et tõrva kulus-eriti palju meretan-
dadel ja suuremate sisesevete süües
paatide, laevade, kõite ja kalavõrkude
tõrvmajaks, siis tekkisidki suu-
remad tõrvapõletuskused just meie
saarte moolikate aladel Mustjalas ja
Kõpu poolsaarel ning Kagu-Eestis
Pihkva järve lähistel Orava metsa-
des. Tõrve ajamiseks ehitati lihtsad
mantelähjud. Üks ahjuüks künda an-
des 100–120 tooti. Rasvaga segatult
kasutati tõrva ratta- ja saapamää-
rdeks. Lisaks oli tõrval suvi tähtsus
rahvameditsiinis. Tõrvapõletamisel
järelejäanud männisütt peeti pari-
maks penasõeks.

Noortest männikuvudest keedeti teed tuberkuloosi vastu. Paks männikoor ehk n.n. kääba leidis kasutamisel kalapüügil võrguvõrkujkena. Lõpuks oli määndidel tähtis osa ka vanaeagse mesinduses, sest kuni XIX sajandi alguseni oli tavaks, et mesilaste pidamist harrestati metsas kasvavai puudes, n.n. tarupedajades. Kõik see põhjustaski, et ühes Vana-Eesti elu-olu kirjelduses võeti ütlema: "Vanasti elati Eestis männipuust majades männituule valgel, raviti ennast männilt saadud vahenditega, ja kui haigused või vanadus inimese siiski maha muretsid, siis mindi mulagi alla männipuust pusuajagi."

— e i m

Humor

Enne läheb tütreaga arsti juurde. Arst palub tütarlapsel riidest lahti võtta. Tütar tõgub. Enne julgustab teda:

"Noh, võta, võta aga julgesti end
paljaks, arst on samasugune mees,
kui kõik teisedki."

Tulikahju öhtul. Mees haarab naise sülle ja toob ta põlevast majast välja. Kui abielupaar on istunud juba tükk aega tänaval, ütleb lõppeks naine:

"Kõigest kahjustest hoolimata on mul tänase õhtu üle lõpmata hea meel – see oli esimene kord meie 30-aastase abielu kestel, kus sa mind õhtul välja viisid."

Naine tuleb linnast koju ja ütleb edevalt mehele: "Noh, kas tead, sina ütled ikka, et ma olen vana, aga täna äris öeldi mulle koguni preili!"

Mees uriseb vastu: "No kes tuleks ka sellele, et keegi sinuaga abielluks!"

Tädi tuleb külla, võtab väikse Roberti sülle ja küsib, et kumma meelele ta ka on, kas isa või ema meelele. Robert:

"Vend uuris seda ka ja leidis, et ülaltpoolt võõd olen ema moodi, altpoolt isa moodi."

- Vancouveris, Kanadas, tähistas 60-ndat sünnipäeva kohaliku nääringi esimese Kusto Pikker, omaaegse kergejõustiklane ja politseinatmnik Viljandist, kes saksas okupatsiooni ajal töötas Saaremaal Orissaare ja Kuressaare jaokskaodnas. Rootsi põgenenult asus ta enne ülemere asumist Skenes. Kanadas on ta olnud Sõjaveteranide asutuse teenistuses.
- Lakewoodis USA-s ristiti Male ja Avo uundna tiitair Kaie-Liis.

● Lakewoods USA-s ristiti Male
ja Avo pudna tütar Kaie-Liis.

Nii kistakse katusepilpaid veel tänapäevalgi Avinurmes.

esse. Needki on veel üsna algelised vahendid, aga üks selliseid sooritab siiski viie tütarlapse töö.

Suurimat edu nii õliproduktiooni
õstmiseks kui ka parema kvalitee-
tega õli saamiseks on saavutatud
kollektiiv-majapidamistes elektriga
äivitatavate koorijatega. Need pu-
ustavad bergamoti vilja kamara ja
madud massist eristatakse siis õli
sentrifugaalsel teel.

Keskasutusel Roomas on kavas üha

nam välja arendada viljapuude kas-
tatust, rakendada senisest paremaid
meetodeid õli kvantiteidi tõstmiseks ja
võad isegi oma lõhnaõlitootust, mil-
lени pole seni veel jõutud. Samal
ajal töötavad aga üle kogu maail-
ma sajad keemikud bergamoti õlile
vastava aineaine leidmiseks. Tekib
muidugi küsimus, kas sellele loo-
suslikule produktile on üldse võima-
lik leida sünteetilisi vastet.

JAAN JÄRV

SOTAKAMREERI veste: PUNANE JOON

Minu selles käes, millega Britan kirjutada, on auke, seadud kolmikmündid aastat tagasi. Oigupoolest on need endiste auku- de arnid (üks on koguni peas, aga selle mõju ma ise ei pea- ka) Mõni aeg tagasi tahtis üks kild minu külmakutlikkusest välja tulla. Tagajärjeks oli pole- tik ja helepunane joon hakas kaenlaugu poole ronima. Puht vanaaegne veremürgitus.

Mõtle, et 30 aastat tagasi sai haavata kogu riik. Sadatuhat meest surmati Sama palju tehti invaliidid. Üks maskond ampu- teeriti täielikult. Leski, vaeslapse, varemeid.

Aga me mõlemad toibusime ime- hästi, kuigi raskusi oli tohtult. Tuli vahetada amet ja mõlemis- viis. Tuli minna uuesti koolipin- ki Tuli korvata ajaloo suurim sõjakahjustus, aga just õnneks valitses tollal maailma-turgudel meie toodete vastu suur huvi.

Ühes suhtes tekitas mugandumi- ne siiski erilisi raskusi. Meil kum- malgi, riigil ja minul, tuli tau- nida meie minevik, võtta süü meie õnnetuses oma turjale. No, me tegime parima. Mõistsime vanglasse jõugu seniseid juhte, ehkki imestlesime, mille põhjal trelledele taha pandavad olid va- litud. Sainime siiski aru, et küsi- mused oli vältimatu hind ja inimlik arvustusvõime selles suures protsessis, millele pidi järgnema õigusekohane, karjusest ja põ- genemisest vaba maailm.

Ainuksli liikuma pääsenud kil- lust minu külmakutlikkuse poeks tekinud poleetiku ega läinud nii halvaks, kui ma oleksin mal- lanud jätta näppimata killust tek-

kinud auku. Nii pääsesid bak- teerid organismi tungima. Käsi paitetas ja oli nagu tules. Ja siis hakkas linnema ka tulipa- nane joon, millest olin varem kuulnud. See jätkab edasiliiku- mist kuni südameni, ja kui see sinna jõuab, järgneb surm.

Meie lootustest hoolimata ei ha- kanud teostuma õigusekohane maailm. Võib-olla oli see meie süü, kuna me ei olnud vabane- nud vanadest uskumustest ega loogikast. Tööpööst, olime õppi- nud unustama ja vaiksima, aga me oleksime pidanud õppima veel ka kõnelema uuel viisil ja vih- kama neid, kellede suhtes meil endi arvates ei olnud selleks põh- just.

Telefonierisin perekonna-arsti- le ja jutustasin tolle punasest joonest. Tema määras kolm tah- letti päevas. Kogu portsjon tuleb tingimata süüa lõpuni. Nii saav- davad valged verelibled otsustavat abi soovimatus viiruselise infektsiooni vastu. Abi näis tulevat viimisel hetkel, just siis, kui kaen- larahude kaitsele oli mürdu- mcs.

Teise haige seisukord on mu- ret tekitav. Tema vanad haavad on lahti rebitud ja revolutsioo- ni-infektsioon on hakanud orga- nismis levima. Mõistan kuidagi- gi, et on neid, kellede endi võimuletrügimine on tähtsam kui haige edu, aga näiteks härrade haridusministeeriumis suhtes lõpetab minu mõistus absoluutselt taju- mise. On's see võim või sõgedus, mis paneb neid üksikuid milise hinnaga revolutsiooni-radiikaalide nõudmist kohaselt kogu kooli- võrgu nullistuma?? Millest tule-

neb see ustavus, mis sunnib ene- sekindla talupoja neile järgnema?

Meie rahva kohta on üteldud, et ta on kangekaelne, julge ja in- dividuaalne, kes ei alista kunagi kollektiivsele orjusele. Täielik ek- sitsus! Tehaste ja muude tööpaik- kade stalinitid terroriseerivad teisi nii vägevasti, et enamik alistub neile nii, nagu nad ta- havad. Seetõttu puudub siis ka hoalok nõuda kindlaid eeskirju salajase häälituse läbiviimiseks, hoolimata sellest, et see julgus- taks avaldama omapoolset seisu- kohta. Mõned kõrged ametiühin- gujuhatajad palvetavad omas sü- dames nütides ühiskonnakorra poolt, aga nad ei usalda seada hammast hamba vastu. Demo- kraatlik sotsialism oleks ju mel- ligi normaalse, kui seda poleks toetamas teiste koostatud põhi- seadused.

Majanduselu juhtkond on ka valkne ja laseb nagu teadlikult maa majandust segadusse satu- da. Kui siis valitsus mõnekuise lökklemise järel katsuks lõpuks kaubavahetuse verevoolu kiirus- tada, siis õnnestubki tal ennenä- gemata müügidendamiskampa- nia ja ühes sellega ka negatiiv- set kaubandusbilanssi rekordar- vultel positiivseks muuta.

Meie rahva kohta on üteldud, et ta on üks maailma tsiviliseeritumaid: lugemis- ja kirjutamis- oskus 100 protsenti. Aga, härra haridusminister, mis tähtsus on sellel, kui otsustamisvõime puudub täielikult?

Minu rahva ajud ja närvid on kehjustatud. Millal punane joon jõuab südameni?

(Soome ajakirjast "Nootti", nr 7/8, 1971. Tõlkinud Mr.)

USA vangidemäss oli poliitiline

NEW YORK (VES) — Rohkem kui 1700 politseiniku ja sõjaväelast ründas Attica linna suures vanglaühenduses mässulisi, kes olid võit- nud 38 vangivalvurit ja vangla teenistajat pantvangideks. Vanglaste ta- lemmasena sai surma 41 isikut — 31 vangil ja 10 vangivahil. Osa pant- vange on vigastatud mässavate vangide poolt tõsisemal kujul.

Mässulised vangid, kes mööd. nä- dalal olid sissesumegeldatud relvi ka- sutades võtnud 38 pantvangi vangla teenistuskonnast, nõudsid paremat palga, arvestat ja mitmesuguseid soodustusi. Küberner Rockefeller tea- tas, et kurjategijate nõudmistele ei saa vastu tulla, kuna siis häviks ko- gu õiguslik süsteem. Ta nõudis kõi- gepalt pantvangide vabastamist, mille järele algaksid läbirääkimised.

Esmapäeval teostati mässulistele suuremate jõududega vasturünnak, milleks kasutati ka pisargaasi. Pä- rast võitlust selgus, et vangid olid enne rünnakut tapnud ühe pant- vangi. Kaks vangit oli tapetud teiste vangide poolt. Ametivõimude ar- vates on siin tegemist riivalitsemi- sega Mustade pantrite ja Mustade muslimite vahel.

Sündmuse teatavaksamisel teos- tatsid äärmuslikud pahempoolsed ku- berner Rockefelleri ametikorteri ees New Yorgis protestipiketeerimise.

New Yorgi juhtivate ametislike poolt märgiti, et verine mäss vanglas nõuab rangemate julgestusvahendite tarvituselevõttu tulevikus. Mitmed vanglad USA-s rakendavad juba kohe pärast vahejuhtumi teatavaksamisel rangema korra. On ka arvamusi, et kavatsed reformid vanglates lü- kuvad nüüd mõneks aastaks edasi. Parandusastute juht W. V. Heuvel ütles, et mässus olevat märganud ot- sustavat osa rassism. 80 prots. vang- dest on mustad, valvuriteks aga val- ged, kes olevat väenulikud musta- dele.

Sündmuse kohta ilmub praegu veel vastukäivaid teateid. Algul öeldi, et mässulised vangid lööksid üheksal pantvangil korda läbi. Teisel päeval arstid ütlesid, et kõrsid pole kellegi läbi löigatud ja pantvangid on sur- nud kuulihäavades.

New Yorgi osariigi seadused näe- vad vangivalvurite mõrvajatele ette karistuseks surmanuhtluse.

Attica sündmuste teatavaksaa- misel algas liberaalsete advokaatide ja arstide tormijooks vanglale, et "aidata" radikaalseid mässulisi. Ko- halesõitnud 22 arsti seas oli muu- hulgas dr. H. Levy, kes 1967. a. sai karistada selle eest, et ta ei and- nud arstiabi kommunistivastase löögüksuse Green Beret haavata- saanud liikmele.

Umbes 200 vangit Atticast viidi nüüd üle teistesse vanglatesse, kuna Attica oli liiga koormatud. Rida van- givalvureid on esitanud palveid amet- ist lahkumiseks, kuna üliiberaal- seks muutunud vanglakoord on muut- nud nende elu ohtlikuks.

Vanglas surmasaunute seas oli muuhulgas S. J. Melville, kes kandis pikaajalist karistust selle eest, et ta pani aegsultikuga pomme lõhkema 8 ehituse juures New Yorgis 1969. a.

Ajakirjanduses on arvamusi, et Attica radikaalsete vangide mäss on saavutanud just vastupidise tu- lemusse mässu algatajatele, nimelt et vanglates ollakse sunnitud nüüd korda kõvendama.

New Yorgi vanglasvatusasutuse ülem G. McGrath ütles, et vanglates on äärmuslik radikalism kasvanud. Tegemist on mõrvarlike radikaalide- ga, kellele ei mõju kasvatusvahan- did. Mustad radikaalid pealegi kin- nitavad, et nad polevat üldse kri- minaalvangid, vaid poliitilised van- gid, kuna neid olevat trellede taha pandud ainult nende nahavärvuse pä- rast.

Tetsipäeval puhkes mässuline de- monstratsioon ka ühes Baltimore Vanglas, kus Attica "trelideta- guse kangelaste" auks 180 vangit bar- rikadeerisid vangla söögisaalis. Vangid, enamuses neegrid ja alla 20 a. vanad, püüdsid valvureid võt- ta pantvangideks, kuid see nendel ei õnnestunud. Politsei surus mäs- su maha pisargasi abil.

Johannesburgi Eesti Selts

Johannesburgi Eesti Seltsi uus esimees pr. Valentine Linari-Linholm.

KAPLANN (EPL) — Johannes- burgi Eesti Selts Lõuna-Aafrikas, milline esindab muide lõunaafri- ka eestlasi ülemaailmses kesknõu- kogus, valis oma uueks esimeheks pr. Valentine Linari-Linholmi.

Sekretäriks jäi pr. Tiit Kadak ja laekuriiks senine esineine pr. Tuuli- ke Sha.

RAADIO SAATED eestlasile

AMERIKA HÄÄLE eesti saa- ted antakse iga päev kl. 16-16.30 ja 17.30-18 Rootsi aja järele tai- nepikkusel 13 m (21740 kilohertsi), 19 m (15235 ja 15270 kh), 25 m (11960 kh) ja 31 m (9660 kh).

Lisaks kõigis saatetes antavate päevauudistele ja kommentaari- dele peavaktsimuste kohta on eriteemad käsitsus eestikeelseis saatets järgmise rõhuasetusega: Pühapäeviti esimeses saates usu- lisi meditatsioone, kumbagis saa- tes tänapäeva noore põlvkonna küsimusi, esmapäeviti Amerikka olustikku, teisipäeviti välis-eesti kroonikat, kolmapäeviti repor- taazhe — hõlmates kultuurikroo- nikat, neljapäeviti teaduse ja teh- nika vastust, reedel majanduse ja inimeste elujärje küsimusi ja laupäeviti ülevaade nädala sünd- mustist ja kultuurikroonikat, hõl- mates väliseestiast.

EESTI VABADUSE HÄÄLE saated Madridi raadio kaudu toimuvad iga päev ja kuuluvad Rootsi aja järgi kl. 19 lõulalinel 32 m. Saadet korratatakse järgmis- sel päeval kl. 8 lõulalinel 39,7 m ja teist korda kl. 12.30 lõulalinel 30,7 m.

USULISED SAATED Trans World Radio kaudu igal pühä- päeval, teisipäeval ja reedel kl. 12.30-13.45 lõulalinel 25 m.

NATO-nõunik Aavo Soobert

BRÜSSEL (VES) — NATO pea- korteris, Brüsselis lähedal toimusid ulatuslikumad NATO liikmesmaade sõjajõudude kõikide väelikele esindajate nõupidamised. Seal esi- nes ettekandega ka Washingtoni lähedal Virginias sinna koman- deeritud inseneriteaduse magister Aavo Soobert. Mag. A. Soobert (õstib juba pikemat aega ühes armees peastaabi osakonnas selle üle- ma, kindrali, teadusliku nõuand- jana kaitsemeeolite ja kaitse teh- noloogia efektiivsuse uurimise ja ettepanekute tegemise alal.

Esinedes oma asutuse ülesandel Brüsselis ettekandega, mis käsitas lääne kaitseprobleeme ka tulevikus, lähema 15 kuni 20 a. jooksul, ära- tanud tema seisukohad nõupidami- sist osavõtjates eriliselt tähelepanu.

Mag. A. Soobert on oma vastutus- rohkete tööga võitnud rahvusvahelise tähelepanu. Ta on ka käesoleval aastal esinenud nel konverentsidel et- tekannetega elektrotehnika, kompuu- terite ja sidesüsteemide üle sooses kaitseasutuste ja kaitseväe juhtimisega. Tema kuulajaskond nel konverentsi- del on korduvalt olnud rahvusvaha- line, koosnedes eriteadlasist, nagu see oli ka Brüsseli NATO koosole- kul.

Mag. Aavo Soobert omandas kesk- hariduse Augsburgi Eesti Gümnaa- siumis. Emigreerunud USA-sse, lõ- petas ta siin Drexel Institute of Technology Philadelphia mehaani- ka inseneriteaduse alal BS kraadiga. Jätkanud hiljem õpinguid George Washingtoni ülikoolis, Washingtonis, saavutas ta seal magistrikraadi kom- puterite erialal. Lisaks omab ta in- seneri litsentsi, olles sooritanud selle- kohased eksamid. Akadeemiliselt kuulub ta korp. Raotalia liikmeskon- da.

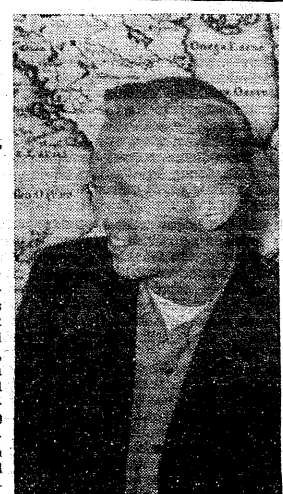
Eestlane USA maanteede politseinik

Stockholmis viibis lähemal kü- lastusel soomes puhkusreisiga Eu- roopasse Ülo Kaskla Los Angele- sist, 35 a. vana. Ta kuulub Kalif- ornia osariigi liikluspolitseisse ja tema otsekses ülesandeks on au- toteede kontroll ning patrullimine.

Kalifornias on liikluspolitsei eria- sutus (Highway Patrol) 6000 teenis- tujaga. Vesteldes Ülo Kasklaga, kes on teist korda Rootsis — esimest korda käis ta siin 10 a. tagasi, kui ta teenis USA sõjaväes Saksamaal, kuuleme, et Kalifornias on nagu siingi maanteedel kiirused piiratud — 65 miili (104 km/t) ja erimaan- teedel väljaspool linnapiirkondi 70 miili (112 km/t) tunnis. Alkoholi mak- simaalne hulk veres ei tohi ületada 1,0 promilli, kuid liikluspolitseinikud võivad oma äranägemist mööda liik- lusest kõrvaldada neid, kes ilmselt on alkoholi mõju all. Sellised ees- tlast toimetatakse juoskonda ja otse- kohe kohtusse, kus nad pärast nelja tunnilist kinnipidamist võivad tasu- da 289 dollarit kautsjoni (kr. 1445) ja vabaduse tagasi saada. Kohtuot- sus tehakse hiljem, kusjuures on oluline, kas tegemist on esimese ek- simusega, karistumäär määratakse. Vanglakohtuotsus on välistatud, kui au- tojuht on 7 aasta jooksul kaaks kor- da viinastunud olekus sõitnud.

Ülo Kaskla räägib head eesti keelt saare murrakuga — tema isa oli Sör- ves metsavahi. Ta jutustab, et ta sat- us liikluspolitseile teenistusse ühe lä- ti sõbra kaudu, kellega ta oli koos sõjaväes. Kuuleme veel, et Los An- gelesi linnapoliteis teenib paar eest- last. Nende on üks teenistuskoht- tes kurjategijate tabamisel haavata saanud, viimane kord üsna raskelt.

● Euroopa-reisil viibib New Yorgi Eesti Haridusseltsi asjaanaj a Jo- hannes Kase.

Ülo Kaskla, Kalifornia maan- tee-politseinik.

Leinateateid

New Yorgis suri 13. septembril Leonhard Küla, sünd. 11. juulil 1888 Eestis.

Detroitis suri 4. septembril Jüri Seitam, sünd. 23. detsembril 1886 Suure-Kõpus.

Tallinnas suri 25. juulil Aleksan- der Ilves, sünd. 4. septembril 1904 Tallinnas.

Buffalos suri 7. septembril Dagmar Minnen, sünd. 15. detsembril 1886 Tallinnas.

Ühendriikides suri Olev Jüri Kupp.

Lundis suri ülikooli arstiteadus- konna uurimisinsener Leo Aido 46 a. vanusena.

Olev Mikiver, maalkunstnik ja Malmö linnateatri lavakujundaja-dekoraator, esineb Stockholmis järgmise eesti näitusega.

Ristleja Kirov viis kaasa Tallinnast taandumisel Eesti Panga kulla ja raha

Ühenduses 30 aasta möödumisega sõjapuhkemise algusest Saksamaa ja Nõukogude Liidu vahel on Nõukogude Eesti ajalehtedes ja ajakirjades avaldatud rida mitmesuguseid tagasiavatelisi mälestuskirjutisi sõjasuvest 1941. ja ennekõike Tallinna langemisest sakslaste kätte. Teiste autorite seas on sõna võtnud Tallinna "Rahva Hääl" veergudel pikemas jooneluses ka admiral Tributs, kes oli tol ajal Balti Punalasestiku ülijuht. Üldiselt on need kirjutised "kiidulaulud", kangelaslikule taandumisele ja saksa rindetegevuse pidurdamisele Balti rindelõigus, mis hoidsid küre edasitungi Leningradi suunas. Kuid samaaegselt toovad äsased mälestuskirjutised esile ka uusi, seni teadmatuses olnud fakte, mis mõningal määral väärivad lähemat vaatlust.

Üheks sääraseks kirjutiseks on keegi N. Mihhailovski kaheksaveerulise joonealune 7. septembri "Rahva Hääl".

See kannab pealkirja "Läbi tuhande surma" ning selle huvitava- maks osaks on kokkuvõtte sellest, kuidas ristleja "Kiroviga" Tallinnast Kroonlinna toimetati tolleaegse Eesti NSV Riigipanga varad, mida Johannes Lauristin nimetas "eesti rahva varaks".

Olgu muide tähendatud, et J. Lauristin oligi üks peategelasi "eesti rahva vara" evakueerimisel Tallinnast "Kirovi" pardale. See "eesti rahva vara" on Lauristin nii sõnade järgi, kes teatavasti suures merealanguks hukkus, koosnenud "rahapaberitest ja kullakangidest". Kuigi "Kirov" sai mitmed torpedo- ja lennupommi tabamused, õnnestus venelastel vigastatud "Kirovi" siiski Kroonlinna pukseerida — koos eesti rahva rahapaberite ja kullaga.

Kuidas toimus "Kirovi" varade röövimine Eesti pealinna? Vastuseks tsiteerime N. Mihhailovski pikemat kirjutist kõige olulisemaid osi, mille juures olgu märgitud, et vene autor ei avalda suurt merealangu ja tohutute varade ja inimkaotuste kohta mingisuguseid arvulisi andmeid. N. M. kirjutis algab sissejuhatavas osas lausa poetiliselt pildi maalimisega "... Neli rida kirjutades näen uuesti väimulimas 1941. aasta 27. augusti sombust päeva. Tallinn on matunud tihedasse suitsu. Selles fantastilises hämaruses tuhmusid valgussiginaalid. Võimas prozhektor suutis vaeuvi tihedast suitsukattest läbi tungida.

Ristleja "Kirov" pidi ütlema oma viimase sõna — tulistama Tallinna lähised asuvad raudteejaama. Luureandmetel olid sinna saabunud vaenlase uude sõjaväesad. Algas suurttükkide määr.

Tollal vangi võetud sakslane jutustas: Raudteejaamas oli rohkesti esheioone. Anti käsk viivitamatult vagunitest välja tulla ja liikuda Tallinna

suunas. Kuid äkki hakkasid meile maruhoona kaela sadama rasked mürsud. Ellujäänud sõdureid haaras hirm. Oõsel linna jõudmisest polnud juttugi.

Et sellel õöl oli Tallinna sadamas meeleheitlik olukord ja täielik põgenemisepaanika, sellest ei lausu vene propagandist, kes taandumisest püüab kangelastegu vormistada ühtki sõna, vaid jätkab sõnasõnal suure "asjalikkuse ja rahuga": "Punaarmee väesad, kes olid Eestimaa pinnal kaks kuud võidelnud, saabusid Tallinna sadamasse ning asusid koos relvade ning lahingumoonaga transportialustele ja sõjalaevadele. Üksteise järele lahkusid laevad sadamast, suundusid reidile, ja asunud oma kohale riviis, võtsid kursi merele... Koos punaarmee väesadadega evakueeritud ka valitsus asutused, sealhulgas Eesti NSV Riigipank, mille varanduste oli fashistlik luure jahti pidanud sellest peale kui Nõukogude väed Eestimaalet tulid".

"Seitsmesad Tributs, teel tuhe meie riigikassa vastu võtta. Ma ei tea, kuhu te selle panete, kuid palume arveste võtta, et see on eesti rahva vara." Niisuguste sõnadega pöördus Balti laevastiku juhataja poole Johannes Lauristin.

Viitseedmäl V. Tributs oli mures. Vähe sellest, et ta vastutas kaheksa laeva ja transportialuste eest, haavatu eest, kümnete tuhandete Tallinna kaitsnud mehiste võitlejate eest, nüüd ka Riigipank... Lauristin ei täpsustanud, kas tegemist on rahapaberite või kullakangidega, kuid võis aru saada, et jutt oli suurtest varandustest, kui Saksa luure selle vastu huvi tundis.

Kuhu see vara paigutada? Kus on kõige kindlam paik? Ahvardab ju kõiki Kroonlinna sõitvaid laevu ühesugune hädahoht. Minid, torpedod, allveelaevad... Ja kõige suurem oht — lennukid...

"Hästi, arutame sõjanõukohus läbi ja ma teatan teile viivitamatult", vastas viitseedmäl.

"Kirovi" pardal kinnitas otsad piirivalvekaater. Laeval oli varanduse vastuvõtuks kõik valmis. Suured kottid pabervaluutaga ja väikesed metallrahaga anti käest kätte trepist kuni laeva ninas asuva ruumini. Kahekümne minuti jooksul oli kaatri laadung kajutis. Üks pitsseeriti ja sinna pandi valvama punimees."

Järgneb kirjeldus sellest, kuidas vene armada rahulikult ja korrapäraselt punalippude lehvides ja pesu- narkoortrite puhudes Tallinnast suuna avamerale võtnud, mida peit- nägijate ja ellujäänute seletusel võib nimetada kõige ilbemaks valeks ja petmiseks, sest tegelik lahkumine oli "paanika ruudus".

Tallinna reidile jäi ainult "Kirov" eesti rahva rahade ja kullaga. Ja mõned minilaevad, kes jätkasid suurtükiväeliste vastuse patareidega, kaitsesid vägede taandumist eeslinnil ja nende asumist laevadele. Teiste seas oli sadamas ka vana vene miinipani- ja "Amuur", kes sai esimese tabamuse ja vajas koos meeskonnaga.

Et Tallinnast lahkunud suures vene laevade konvois, mille koosseisu kuulus ka terve rida eesti laevu, nagu "Vironia", "Ella", "Auraa", "Alev" jpt. mis kõik saksa minid oia jooksid või lennupommidega põhja lästi, sellest ei kirjutata tänapäevase lugel- jale okupeeritud Eestis enam sõnagi.

Lähemat märkimist leiab aga kurbmäng "Vironiaga", mis Eesti iseseisvuse ajal pidas mitmel suvel otseühendust Pärnu ja Stockholm vahel. "Vironia" pardal oli rida vene sõjaväe suurus, teadusemehi, ajakirjanikke ja ka Johannes Lauristin. Teistel andmel on teada, et Lauristin laekus "Volodarsky" nimelisel laeval. Millegipärast ei lähe kirjutise autor valikdes mööda ka "Jakov Svedrovski" põhjaminekust — laev oli vajunud pooleks murtuna mõne minuti kestel Soome lahe sügavusse.

Mis puutub aga "Kirovisse", siis õn- nestus sellel pääsemine selle tõttu,

JÄRGMINE NÄITUS OLEV MIKIVERILT

Kunstnik Olev Mikiver saabub Malmöst Stockholm, kui selleks on kohane põhjus. Seekord oli neid põhjusi koguni kaks — Tallinna Realkooli 90-aasta juubelpidu reedel ja Mikiveri teoste näituse avamine laupäeval, 25. septembril kell 13.00 Väis-Eesti galeris Tullports- gan 174.

Olev Mikiver oli just oma töid Stockholmis saatmiseks sisse pakki- mas, kui telefonikõne Stockholmist teda selle tegevuse juures häiris.

— Kuimitu Mikiveri õieti Tallin- na realkoolis käis?

— Kõik kolm vända. Ilmas kui kõige vanem, Olev keskmine ja Heino kõige noorem. Iga venna vahel oli vahet kaks klassi.

— Kas kirjutad midagi ka Real- kooli juubelraamatus?

— Mul oli hea kavatsus sinna raamatusse kirjutada mõningaid anekdootilisi episoode, kuid nende meeleuletamine võttis aega. Nüüd ei tea päris kindlasti, kas toimetaja jõuab veel sisse pista.

— Mida sa paned välja oma näi- tusest?

— Veerandsada tööd. Nende hul- gas domineerivad öömaalid, kuid ka guashe on ning mõned skitsid võ- tan igaks juhuks kaasa. Need tööd on maalitud peamiselt viimase aasta jooksul ja esinevad näitusel esma- kordselt.

— Kas oleks midagi öelda väljapa- neku motiivistiku kohta. Kas oled käinud võibolla maailmas mõnes kullas või tähtsas paigas?

— Tööde motiivide kohta võiks öelda nii, et osa probleme on minu enda poolt välja nuputatud, nagu ma seda varemgi olen teinud. Ühesõnaga, mitmesuguste elusaladuste lahenda- misel. Kuid seekordse näituse kollektiivis on siiski olnud oma traditsioonilisel maastikumaail, mida olen hakanud rohkem harastama. Minu töö teatridekoratorina omab ju väga suure amplituudi, nõudes igasuguseid tehnilisi võtteid ning ka realistlikku käsitlusviise. Maastiku-

elamuse edasiantmine kunstilise kvalifikatsiooni nõuete kohaselt on põ- nev protsess, see on nagu spordi võistlus iseendaga, kuid samal ajal ka silma ja kõe treening raskemaks ülesandeks. Kuulsates ja tähtsates paikades ma seekord pole käinud, vaid töötanud oma äia suvetes Põhja-Skånes, millist maanurka ka "Snapphanebydeniks" kutsutakse rootsi ajaloolise sissiliikumise järele. Kui seansjale kuulsust või romanti- kat hisab.

— Kas oled vahepeal hakkama saanud mõne dekoratsiooniilise suur- saavutusega Malmö Linnateatris?

— Ühe operetlavastuse lava pildid tegin moodunud hooajal ja dekorat- sioonid tükile "Stålar" ehk "Rahad". See viimane on mokaaber komöödia, kus laipu on laiat. Paar poissi rõiva- vad panga ning peidavad rahad ema- surnukirstu nina asetavad mamma laiba kuhugi mujale. Oli huvitav ülesanne. Praegu on meil Linnateat- ris kaks külastistesenograafi, seetõ- tu alalisel staffil töö poolest vähe kergem. Muidugi aitas see kaasa, et võisin rohkem aega ja ideid kuluta- da Stockholm näituse ettevalmistu- miseks. Ega ja pealinna ei passi tüh- jaid kättega tulla.

Ütle Olev Mikiver ja lähendas li- saks, et teda on palutud ise oma näi- tusele avasõna lausuda. — mingit et- tekannet ma pidama ei hakka, kuid kasutan juhuist ja mõne sõna ütlen ikkagi nende plitide kohta, mis väl- ja on pandud.

Olev Mikiver on ju populaarse- maid nimesid võõrsil küpsenud eesti kunstnike hulgas ja tema näitused ikka sädelevad nii ideede kui värvide poolest.

ED. OLE GUASHID

Eduard Ole, üks meie vanameist- reid, ammu tunnustatud ja hinnat- tud eesti kunstielus kui ka rah- vusvaheliselt, esineb praegu Väis- Eesti ühis avaramates ruumides Tullportsgan 174. Ed. Ole on kunst- nik, keda harva näeb rohkemvõime- malt ühishäistatult, vaid ta esitab oma loomingut meelsamini ülevaetlik pe- riödis viisi omate. Ole on tugeva enesekriitiliga kunstnik, kes arvate- vasti vaeb ja kaalub kava, enne kui ta raatsib oma töödega publiku ette astuda. Seekordsed tööd, mille tuu- ma moodustab terviklik rida guashe Lapimaalt 40-nädaste aastate keskelt, on saanud esinemisega oodata üle 20 aasta. Väljapanud guashid on sil-

mapiastvalt värviröömsad ja õhuli- sed, sama motiiv mõnikord monet- likult nähtud erinevas valguses. Ole on dünaamiline kunstnik, rahutu ja liikuv pintsiltõmbega. Imelik küll, ka oletatavalt rahuli Lepi maastiku- piit saab peasegu dramatisitilise nähtu- na läbi kunstniku temperamendi.

Haruldaset õrna ja looritud ko- loridiga on kaks Stockholmist-vaadet 50-näda aasta ümber, "Länesid Stockholmist" ja "Stockholmis vaba- sadam", mis veel kord tänuilukit viib mõtte sellele, et Stockholm on ro- heline ja veterikas linn.

Norra maastikud õlis on puhta ja kõlava koloriidiga mäestikumaalid, kui gi allakirjutatu eelistaks ehk la- pidaramest ainekäsitust nende mäe- hildade kujutamisel. Kuid sel juhul see poleks enam Ole!

Visandid viimastest aastatest on hu- viäratavad, jääme ootama valmis tu- lemusi figuraalimaali alalt.

Näitus jäab avatuks 24. septembril. Hea võimalus kunstisõpradele tutu- vada läbi kunstniku tundliku silma nähtud tänapäeval üha kahaneva La- pimaaga ja omandada mõni värviröö- mus guash sealt või meeleolulise Stockholmist vaade. Nii formaat kui ka hinnad peaksid olema sobivad.

EEVI END

SIIT JA SEALT

● Chicagos abiellus Harry Pohla Carol Gogue'ga.

● Andres King Malmöst saabus tagasi Kanadast, kus ta Metsako- dus oli lektoriks. Tagasiõidut pentus ta New Yorgis, pidades läbirää- kimisi USA kirjavastutega oma Ees- tit käsitleva raamatu väljaandmi- seks inglise keeles.

● Göteborgis kihlus Andrus Lepik Margareta Ekbergiga.

Vanal Eesti Majal, Regeringsgatan 24, on olnud üsnagi hülgav minevik.

Välismaalane Rootsi "EEDENI ALIAS"

Kanada ajalehe "Winnipeg Tribune" toimetaja Tom Green külastas k.a. juunis Rootsi. Ta kirjeldab siinset elu-olu kolmes artiklis. Ta on ka varem Rootsi külastanud. Seetõttu omab ta rohkelt tähelepanekuid ja kogemusi.

Tom Green ütleb muu hulgas, et "kogu maailm oli väga üllatunud ja hämmeldunud, kuuldes, et rootsi valitsus kavatses kasutada lokauti oma ohvitseride ja teiste sõjaväelaste vastu. Lokaut ei tulnud küll kasutusele, põhjustas aga see — eest välismaal naerupuhanguid ja viis ka oma kodumaa valitsuse kimbatuse."

Juba aastast 1966 kehtib Rootsis samavõrdse printsiibi kõikide kohata streigivabadus, jätkab "Winnipeg Tribune" toimetaja. See haarab teiste hulgas ka sõjaväe, politsei, arst-konda, tuleohutust j.t. Vastukaalul streigile on ka tööandjail õigus kasutada lokauti. Taolised vabadused on aga testavasti mujal maailmas tundmata.

Akademilise haridusega teenistujad said eelmisel korral 15 protsenti palgakõrgendust, kuna töölised pidid leppima ainult 7-protsendilise palgalisega, kuna töölised pidid leppima ainult 7-protsendilise palgalisega. Ka tänava nõudis valgetraa-kandjad ligi 27 prots. palgalisa ning ähvardasid streigiga, kui nende nõudmisi ei rahuldada.

Töölise ametiühing, kellel on suur mõju praegusele sotsiaaldemokraatide valitsusele, ei pooldanud aga — samavõrdse printsiibi alusel —, et valgetraa-kandjate palgu tõstetakse suurema protsendi võrra kui töölistel. Palkade alal jäi rahu siiski kolmeks aastaks püsima.

Ajakirjanik käsitleb veel ka elukalliduse ja inflatsiooni küsimust Rootsis ja toonitab ses seoses, et Stockholm on Euroopas kallim linn, kus inflatsiooni nähtused on väga selgesti märgatavad.

Ta on käinud mitmes suuremas toiduainetes äris, kust läbilõike rootsi perekond endale toitu ostab. Arides leidnud ta meeldiva võimaluse leiba, aga pätsi hinnaks olnud enam kui 2,5 kr. Fruktmahla purk, maksanud siin 5,5 kr. Liha- ja kanamahade hinnad tundunud eriti kõrged. Kanada standardiga restoranis olnud toit väga kallis. Ta maksanud taldriku supi, singiga võileiva ja tee eest 4 dollarit.

Keskmine rootslane ei saa enesele väljas sõmist lubada, kuigi sisetulek võrdub suures ulatuses sissetulekuga Kanadas. Aastal 1970 tõusis Rootsis elukalliduse indeks 10 protsenti, toiduainetide koguni 13 protsenti. Põllumeestele on garanteeritud kõrge hinnad, et sellega oma maa produktiooni tõstmist õhutada, ütleb toimetaja.

Ta toob veel esile sigarettide ja viina äärmiselt kõrged hindu. "Pudel viskit maksab 13–15 dollarit." Ta mainib ka autopidamise raskusi, kuna bensini hind on ligi 4 kr. gallonilt (= 3,8 ltr.).

Lisaks elukallidusele on maksud kodanikele väga suureks koormuseks. Tulumaks on kõrgeim Euroopas. Siis on veel omavalitsuse-maks, pensioni- ja haiguskindlustuse maksud ning lõpuks 17,5-protsendiline käibemaks, mis kehtib ka toidu, riie ja muude vajaduste kohta. Üldteada, et maksud on küll tohutult suured, aga selle-est on inimese heaolu kindlustatud hällist haurani.

Tom Green lõpetab oma ülevaate sõnadega: "Siinses paradisis on küll palju murest, aga inimestel ei ole siiski suurt huvi mujale väljarandamiseks. Nad tahavad ikkagi palgale jääda — oma Skandinaavia Eedeni aeda."

JAAN JÄRV.

RAAMATURIIUL

RAAMAT ELUST ORJALAAGRIS

Paar aastat tagasi ilmus inglise keeles Ester Hautzig'i raamat "The endless Steppe" (Lõputu steppe). Selles annab kirjanik lühikesi ülevaate ja pildi Teise Maailmasõja eel deporteerimisest Siberisse ja elust ühes sealsetes orjalaagris.

Ester Hautzig, juudisoost naiskirjanik, küüditati noore tütarlapsena Vilno linnast koos oma perekonnaga mainitud orjalaagrisse kaugel Siberis. Saatus oli nende vastu siiski armuline. Nad vabastati hiljem kui poola kodanikud too ajal Londonis eksisteeriva poola eksilvalitsuse ja Nõukogude Vene valitsuse vahel sõlmitud kokkuleppe alusel.

TEISED LEHED

SURM VOODIS

New Yorgi Vaba Eesti Sõna käsitleb Nikita Hrustšovi surma — voodis. Surmakohta voodis oli meenutanud üks USA-kommentaatoreid, kes meenutas, kuidas kommunistliku revolutsiooni juhtkonna enamus on surinud kuklalaskude läbi oma parteikaaslaste poolt. Kuigi nad olid hoolga partei ülesandel teisi samuti tapnud.

"Massimõrvaist enestest surid teatavasti varem voodis Lenin ja Stalin, kellele nüüd seltsis N. Venemaa järjekorras kolmas diktaator, Nikita Hrustšov. Kuigi parteikaaslaste poolt tagandatud ja põlu alla pandud anti temalegi võimalus surra voodis, mitte timuka käe all.

Põline põhimõte, et surmest tuleb ainult head rääkida, ei kehti kommunistlike massimõrvarite suhtes, kaasa arvatud Nikita Hrustšov, sest "nende teod käivad nende järel" ja kisendavad taeva poole.

Kui need vastutuse ning karistuse normid, mis kehtestati Nürnbergi sõjasüüdlaste tribunali poolt, kehtiksid võrdseid kõigi sõjakuritegijate suhtes, ei tohtinuks Stalin ja Hrustšov surra voodis, vaid poomiskööde silmus rippudes. Ja Moskva Kremli asub veel suur arv isikuid, kes peaksid poodama samuti nagu poodi natsidest sõjakuritegijaid.

Praegu on päevakorral Katõni mõrva, Poola ohvitseride massilise mahalappimise loo uuesti maailma avaliku arvamus ette toomine UN-i kaudu, et ettekavatsedud õudne mõrv leiaks vähemalt moraalselt hukkamõistmise."

Raamat tohiks ka meie kaasmaalastele mitmeti huvi pakkuda, kuna meie rahva tuhandeid liikmed on samasuguse saatuses osaleksid saanud. Raamat esinevaid üksikasju võib kõigiti tõetruuks pidada, sest need on läbielatu enda kogemuste põhjal kirja pandud.

Raamat on ka rootsi keeles ilmunud. Selle tiitlik on Stäpparna (Stepilaps) ja seda loetakse praegu Rootsi raadios. Tundub aga veidi imelikuna, miks Stepilast peetakse siin noorsookirjandusse kuuluvaks, mida see siiski ei ole? Muu hulgas loeti seda romaani rootsi raadio noortetun-
nis.

Vana Eesti Maja ja selle ajalugu Lammutamise 1/10

Vana Stockholm Eesti Maja, asukohaga Regeringsgatan 24, mis on olnud pealinn eestlaste kultuurilise ja sotsiaalse elu keskuseks üle ühe aastakümne, läheb paratamatult lammutamisele. Lõhkumistöödega alustatakse juba 1. oktoobril. Siinjuures oleks võibolla huvitav vaadata hoone ajalugu üldiselt, nagu seda on DN-is kirjeldanud Fredric Bedoire, kes on ametis Stockholm Linnamuseumis.

Esimised andmed maja kohta on aastast 1644, mil see kulus Stockholm bürgerile Hans Frislagile. Hilisemate omanike ajal oli tema lesele, Elisabeth Frislagile kindlustatud õigus kogu oma eluaja elada üri-vaibalt hoovil asuvas väikeses majakeses.

Hoone välisseintel vastu Kocksgårdeni võib veel praegugi näha viieteistkümnendast sajandist pärinevat ankurkinnitust. On võimalik, et samast perioodist pärineb ka kitsas, võlvitud treppikoda.

Umbes 1670 omandasid hoone aadlikud, neist üks esimesi oli kolonell Jacob Spens. 16. sajandi alguses elas hoones laagman Gerdmund Cederhielm, kes 1712 müüis kinnisvara kammernöuniku Joachim Cronfeltile. Hilisemad omanikud 16. sajandil olid liikmed aadliperekondadest Silfverhielm, Psilanderhielm ja Bunge.

1751 oli maja kolmekorruselise, omades suuri kivipõrandatega saale teisel ja kolmandal korrusel. Praegugi on veel säilinud kaunid tube ja saale, mis on kaunistatud markantselt süvarihvidega laelilistudega — iseloomulikuks tolleaegsele ehitustiliile.

Praeguse ulatuse sai Regeringsgatan 24 maja 1793, mil ühaust Elias Salomon ehitas kogu hoone ümber Lorenz Kolmodini jooniste järgi. Siis ehitati ka Kocksgårdeni-poolne tiil.

Kolmodini poolt ettenähtud siledad ja krohvitud seinad on tänapäeval roosakas-punased. Pisut allpool katusekarniisi asuvad väikesed rektangulaarsed petikaknad, mis omal ajal olid avatud ja valgustasid põõnigut. Alumise korruse aknaid suurendati 1858 toimunud ümberehitusel, kusjuures pandi kohale ka dekora-

tiivsete kapiteelidega malmisambad. Aadlisoost isikud olid maja omanikeks kuni 17. sajandi keskpaigani. Umbes 1870 oli omanikuks kapten Heijkensköld. Sel perioodil sattus hoone Stockholm uude äritsentrumi, mille raskuspunkt sajandivahetusel asus just Regeringsgatani piirkonnas. Ka Regeringsgatan 24 sai oma sisse-musse suuri kauplusi ja hoone teine korrus ehitati just sel otstarbel ümber, saades erakordselt suure aknaavause.

Fredric Bedoire on kõnelenud ka Regeringsgatan 24 "viimse ütlilise-ga", kelleks osutus proua Wennerberg, kes kolis majasse sisse juba 30-ndatel aastatel Ineiliuk kombel ei nimeta Stockholm Linnamuseumi skribent ühegi sõnaga hoone viimseid omanikke eestlasi, kes ometi on kunagist "sinivereliste" omandit üsnagi pikka aega hool-danud, korranud ja renoveeri-nud. Kes seda oleksid ka teinud edaspidi, kui mitte kesklinna ümberplaneerimine poleks asjale kriipsu peale tõmmanud.

Odav ainult ameeriklasile

Lugejad on huvi tundnud teate vastu meie eelmises lehes, kus kõvastu meie eelmises lehes, kus kõneldi tulevatest odavreisidest Euroopa ja Ameerika vahel. Nagu asja lähemal uurimisel selgub, puudutas sõnum ainult grupireisid Saksaamaal USA-sse madalatesood-nil, s.o. septembrist malkuuni. Euroopa charter-reiside hinnad selle vastu näitavad tõusutendentsi.

Kas teie naabrid ja sõbrad loevad EESTI PÄEVA-LEHTE?

Tiheda kogunemisega meie oma ajalehe ümber (kogu Rootsis ilmuval ajal kirjandusele majanduslikult raskel ajal) kindlustame tema ümismist. Mida rohkem lugejaid, seda paremad ressursid ajalehe kujundamisel ja lugejate soovide rahuldamisel.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Rootsi väntab uut filmi sisserändajate elukorrast ja elust

Stockholms alustati uue õhtufilmi värvilise filmi sissemängimist, mille tegevuse aluseks on kreekas sündinud kuid praegu Rootsis elava noore kirjaniku Theodor Kalifatidese romaan "Välismaalased". Romaan ilmus raamatuturul eeloleval sügisel ja film linastatakse tuleva aasta filmi näitejuhiks on Johan Bergensträhle.

Rootsi kiire areng tehniliselt kõrgetasemeliseks tööstusmaaks tõi kaasa suurendatud nõudmise kvalifitseeritud tööjõu järgi, mida Rootsi enda ressurssid ei suutnud täita. Lisaks varumisel aastatel Rootsi saabumise lootustele põgenikele, kes moodustasid esimesed Rootsi majanduselt rakendatud tööjõu reservid, voolas sisse uusi inimesi, keda siia meelitas Rootsi kõrgeid palgaid ja elustandard. Hiljem organiseerisid ametivõimud sisse tööjõu sisseränd. Suur enamik sisserändajaid saabusid naabermaadest, eeskätt Soomest, edasi Jugoslaaviast, Kreekast, Itaaliast, Türgist j.n.

Välismaalaste sisseränd tööjõuna on kindlasti kasutu tulnud Rootsi majanduselu intensiivsele arengule. Kuid samaaegselt kaasa toonud probleeme, mida varem ei tuntud. Välismaalaste sisseilmitumine Rootsi ühiskonna elutingimustes, kohanevamine olukordade ja tavadege ei ole alati läinud raskusteta. Ja tänapäeval, majandusliku surutise aegadel, kus tööpuudus haarab rootslasi endid ei ole sisserändajad nii teretulnud kui kõrgkonjunkturi aegadel. Pererahva meeleolu on muutumas. Situaatsioone, mida uus film sisserändajate elust kätkevad, puudutavad seega

Kohalik elu

UPPSALA

Loeng vikingitest

Uppsala Eesti Seltsi tegevus sügispuolaastal algab ajaloolis-ühiskondliku õpperingi loenguga Uppsala Eesti Kodu, Geijersgatan 12 A, laupäeval, 25. sept. kell 16, mil dotsent Carl Göran Andrea peab loengu ainel "Vikingitest" (rootsi keeles). Osavõtjale on kohvilaud kaetud. Kõigile kaasmaalastele ütleval korraldajad osavõttu teretulemust.

Laupäeval, 9. okt. kell 16 kõneleb samas tsiviilseisnemas Urmas Karheiding ainel "Lasert kasutamist tehnikas".

BORAS

Pärnu lipkond piltides

Laupäeval, 25. septembril, algusega kell 16 toimub Borås Pärnu lipkonna traditsiooniline sügiskokkuteleku KUFUMi Sjöbo ruumides, Friestadsvägen 101. Ruumid asuvad hoonel tagaküljel. Kõne peale liiklustuleseid keeretare paremale poikitanavasse, ja siis kohe jälle paremale, ja järelabokki tagaküljele kus vastas silt edasi juhib. Lipkonna noored ütleval teretulemust kõigile vanadele ja uutele sõpradele. Kavas on valguspilt, laulu ja mälestusi süvisest tegevusest ja vestlust kohvilaudas. Sisepääs on tasuta.

mündagi põletavalt aktuaalselt päeva-probleem.

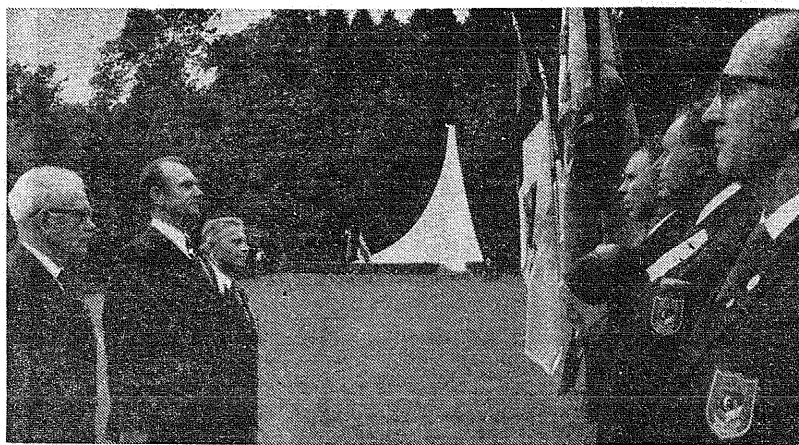
Uus film ei ole saanud veel nime. Seli, sissemängimine lõpetatakse oktoobris. Tegelasid tuleb filmi näitejuht vastavalt romaanile "Välismaalased" valinud kreeklaste hulgast, kuid filmi tegevustikku tahavad näitejuht ja romaani autor rikastada uute momentidega, nagu need filmi sissemängimisel jooksvalt võivad esile kerkida. Peategelased on koondataud elama Stockholm Södra linnosa, ühte Skånegatanil asuva tagahoovi ümbrusse. Selles kahetolisest pluss kaks korteris elavad viis inimest — üks naine ja neli meest. Enamik stseene võetakse selles korteris ja maja hoovil, samuti tegelaste töökohades — vabrikukoones, restorani köögis, ruumide koristamisel ühes asutuses jne. Osa stseene võetakse Stockholm tänavatel ja parkides.

Film tahab kerges komöödiastilis ja meeleolulehtsas Stockholm miljöös peegeldada sisserändajate igapäevast elu, nende muresid ja rõõmsusi, samuti situatsioone, mis neil tekib kokkupuudet pererahvaga, nii igapäevaelu toimingus kui ka ametasutustes. Film tahab kaasa aidata üksteise mõistmisele ja vahetõrgete loomisele, mis soodustavad arusaamist ja lähemist üksteisele. Seda eriti olukordades, kus on varitsemas oht üksteise mittemõistmiseks, vaenuks ja vihkamiseks.

Tegelased filmis on kõik amatöörid, asjaarmastajad. Näitejuht Johan Bergensträhle ütleb, et selles žaanis nagu ta oma filmi on plaanitsenud, annavad asjaarmastajad omategevuseks kõige elutruuma ja ehtsama mulje. Kutselised näitlejad mängivad oma loojafantaasiaga kujudatuna osa, amatöörid elavad ülesandega kaasa nagu nolk on kasvanud. Nad ei mängi, nad elavad oma osa. Filmi räägivad kreeklased kreeka keelt, rootslased rootsi ja inglisi. Linastamisel varustatakse film seppärast rootsikeelse tekstiribaga. Filmi valmismiseks kulud katab riiklik Filmi-instituut. Eelarve kohaselt läheb see maksma 600.000 krooni, mida peetakse odavaks.

Eestlasile peaks uue, sisserändajate elu Rootsis kirjeldava filmi käsikirja autori ja näitejuhi Johan Bergensträhle nimi olema tuttav ühe teise filmi autorina, mis puudutas meid lähemalt. Rootsi kirjanik P O Enquist kirjutas paar aastat tagasi raamatu "Leegionärid". Kirjeldades traagilisest sündmusest läti ja eesti sõdurite väljandamisest Rootsi vene nõukogude võimudele. Raamat äratas tähelepanu ja põhjustas protesteerivaid vastuväiteid — meie ei saanud aktsepteerida kõiki selle autori seisukohti ja lähtealuseid. Hiljem valmistas Johan Bergensträhle "Leegionäride" järgi samanimelise filmi.

Ed. Reining

Värske E. V. aukonsuli Kanadas Ilmar Heinsoo esimeseks ametiülesandeks avalikkuse ees oli Seedriorul toimunud eesti sõjameeste suvipäeval paraadi vastuvõtmine. Pildil vasakult major Boris Leeman, konsul Ilmar Heinsoo ja korraldava toimkonna esimees August Jürds paraadi ees. Tagaplaanil paistab langenute mälestusmärk.

HAAPSALU 700 Tehakse tööliste reumaravi-linnaks

Haapsali linn tekkis seoses Baltimaade vallutamise ja kristianiseerimisega sakstaste poolt 13. sajandi esimesel poolel, mil muude valimikeude võistkondade kõrval asutati ka Saare-Lääne piiskopkond. Piiskopkonna Toomkirik ehitati a. 1251. Paarkümmend aastat pärast seda määras piiskop Hermann linnuse juurde asulast keskuse, millest kasvasi tulevane Haapsalu linn. Seega võib Haapsalu ümarguselt 700-aastasele minevikule tagasi vaadata.

Kuni tänaseini pole Haapsalu võimalikuna piiridest suuremaks kasvanud, kui Haapsalu nimi mudaravil vanima keskuseks ulatub siiski üsna pika minevikku. 150. a. tagasi võeti Haapsalus esmakordselt mudaravitarvitusele ning 1825. aastal ehitati sinna esimene mudaravila Seega on Haapsalu Pärnu, Kuressaare ja Narva-Jõesuu kõrval vanimaks mudaravikeskuseks.

Vabariigi ajal oli Haapsalu mere-muuta sellervõrre hinnatud, et sellega vastustati Pärnugi mudaravilaid. Valke-romantiliselt linnana omas Haapsalu tunnustatud kuurortlinna nime, mida riigi- ja omavalitsuse summadega pidevalt laiendati. Üheks märksamaks raviasutuseks kujunes kindral J. Laidoneri nimeline

ravila, mille nimi oli hästituntud ka Rootsis ja Lätis.

Tänapäeval on Haapsalu muudetaks "reumahaigete kolhoosnikute ja tööliste puhkelinnaks". Niisuguse nimetuse andis Haapsalule hiljuti venekelne Tallinna ajaleht "Sovetskaja Estonia", kus märgiti, et Haapsalu mudaravilasse saabub igal suvel tuhanded tervepärastajad kõigist Nõukogude Liidu rajoonidest. Haapsalus olevat praegu võimalik anda terveislikku kuuri umbes 700 mitmesuguse haiguse vastu.

Vastav "general-plaan" näev ette Haapsalu mitmekordse laiendamise ja rea erinevate raviasutuste ehitamise, kuusiüks ajaleht ennustab, et lähemate aegade kestel kujuneb Haapsalust Pärnule ja Narva-Jõesuule võrdne kuurortlinn.

Mis on Vietnamis sõda maksnud Ameerikale?

Shveitsi ajalehed "Vaterland" ja "Basler Nachrichten" esitasid üha USA senati välispoliitilise komisjoni uurimiskomisjoni materjalide piiri "Vietnami sõja kulude ja kaotuste kokkuvõtte, mis näitab, et aastail 1965 — 1971 kulutas USA Vietnamis ligikaudu 290 miljardit dollarit ja kaotas seal surnutena 416 000 sõdurit. Lisaks said seal surma "mittevaenulikele aktsioonide korras" (see tähendab — õnnestuste tulemusena) 9 305 USA kodaniku.

USA senati uurimiskomisjoni andmetel kuulub Vietnamis sõda USA ajaloos kõige kallimate sõdade hulka (seisab teisel kohal), sest selle sõja otsesed kulud (laskemoon, relvad, varustus ja sõdurite tasud) tõusevad üle 120 miljardi dollari. Ainult II Maailmasõda nõudis USA-l materjali ja inimeste näol rohkem ohvreid kui Vietnamis sõda.

Oma otseste sõja kulude kõrval andis USA Lõuna-Vietnami armeelile militaar-abina 8 miljardit dollarit. Kuid need Vietnamis sõja kulud ei haara veel abi Laosele ja Kambodshale ning pensioone ja teetusi, mida USA valitsus maksab 2,5 miljardile sõdurile, kes võitlesid Vietnamis rindel.

Aastal 1970 (ja hoolimata Vietnamis sõja vietnamiseerimisest) tõusid USA kulud Vietnamis üle 15,3 miljardi dollari, mis tähendab, et Vietnamis rindel kulutas USA iga oma kodaniku kohta 65 dollarit. Ka näitab USA senati uurimiskomisjoni aruanne, et USA kaotas kuni 1971. aasta märtsini Vietnamis 3284 lennukit ja 4318 helikopterit. Kõik need lennukid ja helikopterid, kokku 7602 masinat, maksid USA-le 15,7 miljardit dollarit. Umbes pool kõigist lennukitest ja helikopteritest hävis mitte võitlustest, vaid õnnetuste tulemusena. Nende õnnetuste hulka loetakse ka lennuväljade pommitamised.

II Maailmasõja ajal kaotas USA 4386 lennukit ja Korea sõjas 3314 lennukit. Alates 1865. aastast kuni märtsini 1971 heitsid USA lennukid Vietnamis, Laose ja Kambodsha kohal alla 5,5 miljonit tonni pomme, rakette ja teisi mürseid. See kogus on viis korda suurem kui Korea sõja ajal ja kaks korda suurem kui II maailmasõja ajal alla heidetud pommeide kogus. Lisaks hävitasid Vietnamis sõja käigus n.a. maalalade (dzungli) lehtedest puhastamise korras 5,2 miljonit akrriit (1 akr = 0,406 aari) metsa- ja 562 000 akrriit põllumaad. Seega umbes üks

"Ei olnud huvitav uudisena"

NEW YOR K(YES) — Ühendriikide kommunistliku partei keskkomiteest teatati hiljuti, et tulev aastal tuleb partei peasekretäri ümbervalimisele. Kes võiks saada peasekretäriks, ei oleval praegu teada, kuna tuleval aastal kokkutulval ülemaalsel kongressil kandidaadid seatavat üles saadikute poolt spontaanselt.

Ajakirja "National Review" lisaväljaanne "Combat" kirjutas seepäele, et tegemist on tavalise kommunistliku tsirkusega. Keskkomitee oma koosolekul 9.—11. juulini juba seadis üles kandidaadid — peasekretäri kohale Gus Halli (senine) ja tema abi kohale Jarvis Tyneri. Kandidaadid, keda seega võib lugeda juba valituks, hoitakse aga saduses kuni kongressini, et seal siis jätta "spontaanselt ülesseadmise" muljet saadikute poolt.

"Combat" andis sellekohase teate edasi ka ameerika pressile ja ringhäälingutele 24. augusti pärastlõunal. Keegi seda ei avaldanud, kuid huvitaval kombel oli asjast teadlik Gus Hall, kes kiire korras kutsus järgmisel päeval kokku keskkomitee koosoleku ja kuulutas välja kandidaadid.

Kui "Combat" toimetustesse jõuduti järelekirjimisega teadeteagentuuri Ass. Pressi poole, et milks see kommunistide sisselukkumiseid ei kirjutata, siis selle vastava ala toimetaja John Carroll oli vastanud, et tema arvates teatel ei olnud uudise väärtust.

● Eestlasest 16-aastane akordioni mängija Roy Madalvee võitis Kanada Näitusel toimunud instrumentalistide võistlusest esikoha ja kuldmedali noorte klassis ja pronksmedali klaveriklassis. Peab märkima, et Madalvee kõikide vanuste üldklassis tuli neljandaks.

● Norrat külastas Hans Liiband Kallifarnist USA-s koos abikaasaga. Viimase vanemad elavad Norras.

seitsmendik Vietnamis territooriumist.

Suuremad kui USA kaotused on nii Põhja- kui Lõuna-Vietnami omad. Näiteks langes viimase kümne aasta jooksul rindel 135 970 lõunavietnami sõdurit, Põhja-Vietna mis viieteistkümnendil kaotasid sama aja jooksul surnutena 718 984 sõdurit. Seega 3,45 protsenti Põhja-Vietnami rahvastikut. Kui palju sai Vietnamis surma eraisikuid ei ole teada. Arvestatakse, et see arv läheb poolele miljonile. Korea sõjas kaotas USA surnutena 33 000 ja haavatutena 103 000 sõdurit. Kui Vietnamis sõda veel paar-kolm aastat kestab, peab USA seal kulutama veel kuni 100 miljardit dollarit.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Esiklõuna-Kurirei tellimispostgirot ega vanu sissemaksukaarte sellele postgirole, kuna Eesti Pä-

valeht on kogu tellimisasjaajamisse üle võtnud. Tellijatele tuleval endiselt sissemaksukaardid, nüüd aga juba uuele postgirole.

Näitlejad, kes oma teatri maha põletasid

Tallinnas suri pärast pikemat haigust 52-aastasena näitleja Olev Tinn, iseseisvusega näitleja Eduard Tinni poeg, kes sündis a. 1920 Valge-Venemaal ja õpetas pärast Vabadussõda koos vanematega kodumaale.

Nõukogude võimu kehtestamisel 1940. aastal muutusid Tinnid üleöö punasteks ning kui 1941. a. sõda puhkes, põgenesid mõlemad Tinnid Nõukode Venemaale. Ed. Tinn oli seal ajal Viljandi Ugala väljapaistev lavastaja ja näitleja, kuna ta poeg oli astumas alles esimese teatrisamme. Debüteerides esmakordselt laval lasteasendis mängides juba 1933. aastal, oli Olev Tinn aga 1940–1941. a. juba kujunenud Viljandis üldiselt tuntud lavajooks.

Eesti teatriajalukku on aga Eduard ja Olev Tinn nimed jäädavalt seotud sellega, et nemad olid need mehed, kes enne sakslaste Viljandisse saabumist Ugla teatri maha põletasid.

Selle kohta teavist kohapeal kuulnud juba laupäeval, 4. juulil 1941, mil punategelaste põgenemine Viljandist täie kiiruga algas. Enne Ugala teatrihoone põlemist saabusid Viljandisse Lätist hulgaliselt hävituspataljoni, kes kohapeal teostasid mitmesuguseid roimaid ja arreteerimisi.

Eduard ja Olev Tinni osatähtsusele Viljandi Ugala teatrihoone põletamisel juhtis must-valgel tähelepanu 1957. aastal ka kadunud ajakirjanik Oskar Nahe koguteoses "Eesti maa ja rahva. Teises maailmasõjas" (IV osa, lk. 130). Oskar Nahe oli nimelt

tol ajal Viljandis ajakirjanikuna tegev ning meenutas Tinnide kuritööd sellega, et Ugala süüdis "saladuslikult põlema", kusjuures "päris avalikult kahtlustati selles "Ugala" punast direktorit Ed. Tinni, kes oli ägedamaid kommunistlikke tegelasi ja tema poega Olev Tinni, kes oli komnoorte juht."

Nagu äsja kodumaal Olev Tinnile pühendatud nekroloogist nähtub, on ta Venemaale asudes otsekoheselt tegelema hakenud Jaroslavli Eesti Riiklikus kunstiansambli ja täie jõuga end pühendanud aktiivsele kommunistlikule tööle, esialgu kommunistliku organisatsiooni sekretäriks ja hiljem vastutustähtsamatel kohtadel. Eestisse tagasi saabudes töötas O. Tinn peamiselt Draamateatris.

Viibides sõjaajal Nõukogude Liidus, abielus Olev Tinn Viljandist temaga koos põgenenud Ugala noorema põlvkonna näitleja Terje Kulk'ega, kes oli samada poliitilise vaadetega nagu ta mees, kelle hingel lasub Ugala teatri maha põletamine, mida pole tänaseni suudetud taastada. Vasta vad plaanid ja kavad ühe Ugala ehitamiseks valmisid ja kinnitati juba mitu aastat tagasi, kuid tegeliku ehitustöö juurde pole seniajani veel jõutud.

Eesti kliimaatlase on ülevaatlik suurteos

Eestis ilmus äsja Eesti Hüdro-meteoroloogia Teenistuse Valitsuse väljaand "Eesti NSV kliimaatlase". Tekstis esineb kõrvuti eesti ja vene keel. Eessõna ja ülevaade "Eesti NSV kliima iluühikute iseloomust" sisaldab alus 177 kaarti 2 joonist. Ka ei puudu kirjutus "Selgitusteks kaartidele". Kui teose pealkirja kustutada NSV, siis vastab "Eesti kliimaatlase" igit ühele normaalsele teaduslikule väljaandele, mis sellel alal esimeseks suurteoseks Eestis.

Teose eessõnas öeldakse, et "Eesti kliimaatlase" kaardide koostamiseks kasutati Eesti territooriumil töötava 54 meteoroloogijaama paljude aastate vaatlusandmeid. Sademete, lumikatte ja atmosfääriliste nähtuste kaardide koostamiseks kasutati ka veel vaatluspostide andmeid. Seega siis kokku umbes 230 vaatluspunkti andmeid. Atlas koostati Eesti Hüdro-meteoroloogia Teenistuse Valitsuse Tallinna Hüdro-meteoroloogia Observatooriumis. Koostamist juhendas kliimatekoloogina juhataja Z. Prohhorova, tegelekaks koostajajaks olid vaneminsener M. Pärn, vanemtehnik H. Rebane ja tehnik E. Bridina. Muldade temperatuurirežiimi kaardid koostas Eesti agrometeoroloogia laboratooriumi juhataja L. Int. Kõik kaardid on värvilised.

Atlas näitab, et Eesti kliima on üleminekukliima merelisel kontinentaalsele. Viimase 70 aasta jooksul kõige madalam õhutemperatuur (43 kraadi) esines Kagu-Eestis. Ka näitab atlas, et Eestis esineb keskmiselt 155 – 190 vihmapäeva aastas. Üdu-päevi esineb aastas keskmiselt 40 – 60, tuisupäevi 15 – 40, äikesepäevi 12 – 23 ja rahepäevi 2 – 3. Jäätide esineb aastas rannikualadel ja saartel 4 – 8 päeval ning sisemaal 12 – 17 päeval. Hääna esineb veel sagedamini kui jäätide: 8 – 35 päeval aastas.

Üldse haaravad kliimaatlase kaardid (oma eripeatükide kaudu) kõik meie kliima nähtused, nagu on seda päikesepaiste, päikesekiirgus ja kiirgusbilans, õhutemperatuur, mulla-temperatuur, õhuniiskus, sademed, lumikate, tuul ja õhurõhk, pilvitus ning atmosfäärilised nähtused. Atlasse lõpus esineb veel meteoroloogijaamade võrgu kaart.

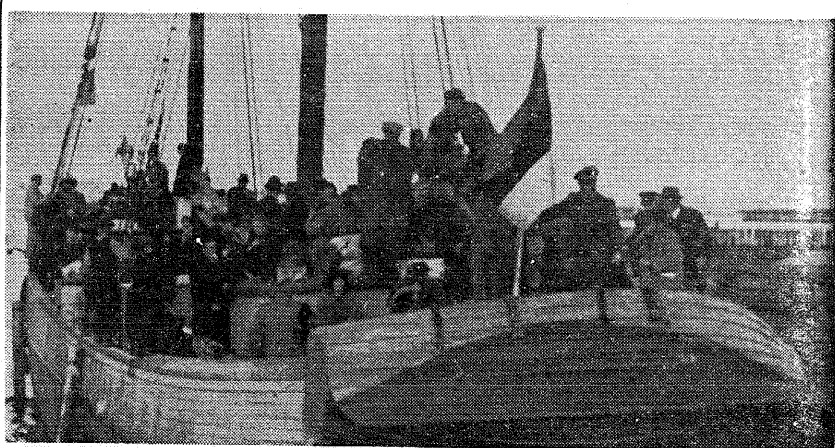
Kui põhjalik on atlases meie kliima käsitus, selle ühe näitena esitame (kui kõige lühema) peatüki "Lumikate", mida käsitletakse kaheksal kaardil. Need on: talve kestel esinevad dekaadi suurimete lumikattepak-

suste keskmine, lumikatte tihedus, lumikatte suurimade veevarude keskmine, lumikatte ilmnemise ja kadumise kuupäevad (kahel kaardil), püsiva lumikatte tekkimise ja lagunemise kuupäevad (kahel kaardil) ning lumikatte ja püsiva lumikattega päevade arv talve kestel.

Atlas on üldiselt selge ja arusaadav, samuti ka ülevaatlik. Kui sirvimine leid kaarte, võime saada kohe kindla vastuse iga meid huvitava küsimusele. Selle viitavad juba kaardide pealkirjad. Näiteks: Päikesepaiste kestus juunis (tunnid), Jaanuari keskmine õhutemperatuur, Esimese öökülmade õhus esinemise keskmise ja kõige varasema kuupäevad, kütteperioodi alguse ja lõpu keskmised tähtajad, Juuli keskmine mulla-temperatuur 5 cm sügavusel, Detsem-bri keskmine tuule kiirus ja tuule-suundade sagedus, Aasta ja juuli keskmine äikesepäevade arv jne. Meteoroloogijaamade võrgu kaardile on lisatud ka meteoroloogijaamade sõnaline nimistus.

Atlase koostamise tingis see asjaolu, et "kliimaatlase ressurssid on üheks tähtsamaks looduslikuks teguriks, mida kasutatakse Eesti kompleksel territooriaalsel planeerimisel. Ka arvestatakse kliima erinevust mitmesuguste rahvamajandusharude rätionaalsel paigutamisel, uute tööstus- ja põllumajandusrajoonide väljareendamisel, külvipindade laiendamisel ning mesaviljeluse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisel. Eriti tähtis on territooriumi kliimaatlise režiimi hoolikas arvestamine maaparanduslikel töödel. Ka on kliimaandmed vajalikud linnade ja asulate, tööstuslike objektide, hüdro- ja soojuselektrijaamade, elektritulekande- ja radio-releesidele, televisioonistandarde, reid- ja maanteed, lennujaamade ja teiste suuremate ehituste ning kon-struktsioonide projekteerimisel, ehitamisel ning eksploateerimisel".

H. H.

Septembris 1944 lahkusid Eestist põgenikelaevad Rootsi, puupüsti inimesi täis ja heisatud sinimustvalgete lippudega.

Läti hävituspataljoni veretööd Eestis a. 1941

kuhu nad olid taganenud

Seoses kolmekümne aasta möödumisega saksa-vene sõjategevuse algusest avaldavad okupeeritud Eesti ajalehed pidevalt mitmesuguseid meenutusi 1941. a. sõjasündmustest Eestis. See toimub otsekui mingisuguse hüsteerilise psüühooisga: taganemistest vene sõjaväe osadest maalitakse lugejale selliseid kangelastegusid, mida vaevalt noorengi nõukogude ajal võrsunud põlvkond usutavana võtab, rääkimata neist vanemaist inimestest, kes oma silmaga nägid kuidas Punaarmee peatus olukorras aina taandus, tappis ja põletas. Esimaskord-selt on lähema vaatluse alla võetud 10. septembril Tallinnas ilmunud "Rahva Hääle" veergudel ka läti hävituspataljoni veretööd Eestis. Sellise ülevaate on kirjutanud J. Ozols'i-nimeline I Läti laskurpolgu ve-teran ning see heidab põgusa pilgu kõigele sellele, kuidas ja kus läti hävituspataljoniased Eestis tegutsesid.

"Suure Isamaasõja patriootilisest vaimust" kantava kirjutise sissejuha-tuses märgib autor, et läti kommu-nistid, kommunistlikud noored, töö-lised ja talupojad olevat otsekohes-ti "esimestest Isamaasõja päevadest pea-le" haaranud tubandeliste kooseisu-des relvad kätte ja rutanud "kodu-maad kaitsma".

Sellele vaatamata olnud "vabataht-like hulgad" sunnitud juulikuul algul taanduma Valga kaudu Eestisse. See vastab tõele, sest tol ajal oli ük-susi tööpeoliste taganemete vene vä-gede voorides rohkelt mõõda Eestist laiali valumas. Samaaegselt toimus Lätis kahe läti laskurpolgu loomine, kusjuures nende organisierimist vii-japaistvalt abistanud eesti partei- ja nõukogude organid.

Esimeste ellukutsutud lätlaste hävituspataljoniaste polk alustanud tegevust ja lahinguteid Eesti Val-gast: "Käskkirji polgu moodustami-se kohta loeti ette vanas pargis Tõrva lähedal 14. 6. juulil" märgib "Rahva Hääle's" laskurkorpusse veteran Ozols ja loetleb seejärel terve rea nimesid, kes hävituspat-aljoni juhikohtadele olid määratud.

Nende nimeide esitamine siinkohal on tarbetu, kuid oluline on märkida, et läti "kommunistlik sõjakroonik" jättab targu nimetamata selle märki-misväärse sündmuse, mis aset leidis vastastatud läti I hävituspataljoni-aste sõjateekonna alguses Eestis. Päev või paar enne polgu asutamist pom-mitaisid sakslased Valga-Tartu raud-teed ja mitmed lennukipommid jäid raudtee ääres lõhkemata. Julged Pa-lupera raudteelased, saades teada, et Valgast on Tartu poole väljumas terve esehelon hävituspataljoni, pai-gutasid mitmed lõhkemata lennuki-pommid Palupera raudteeteejama lähikonnas raudteerööpmee vahele ja liiprite alla.

Selleks oli valitud kurveline raudtee os ja ning täie kiirusega sõit-tev rong lendas sõna otseses mõttes raudteelt õhku ja kraavi. Purnune-nud vagunite arv arvustati kange-ult üle kolmekümne ja kui palju see katastroof hävituspataljoni-aste hävitas, pole teada. Igatahes huk-kunute ja haavatute arv ulatus kange-ult tuhande.

Sellest mitte sõnagi rääkides, märgitakse tagasivaates, et kõnealuse

polgu osad siirdunud Valgast Põltsa-maa piirkonda, kus on "suure tule-musega" toimunud diversantide ja bandiitide (st. eesti metsavendade) hävitamine. "Juulikuul keskel võitis Läti polk vastavalt 8. armee 10. las-kurdiviisi väejuhatuse käsule (kelle-le polk allus) positsioonid sisse Tü-ri lähietel. Siit algaski polgu lahing-ute. 20. juulil jõudsid saksa regul-aararmee peajõud Türi alla, kus puhkes raske lahing" Läti polk ol-levat seal Kirna koolimaja juures vap-ralt võidelnud ja rohkelt sakslasi ja bandiite hävitanud, kaitses seega ka Paide linna. Milliseid kaotusi ühel ja teisel poolel kant, jätetakse märki-mata, kuid tähendatakse omelt, et "neis lahinguis oli palju langenuid ja haavatuid, kusjuures surma on saanud ka polgu komandör August Zunis.

Edasi märgitakse võitlustest Paide piirkonnas, et "... tähtsele märka-sime, et paljud saksa miinid ja mür-sud ei lõhke. Sütkuid ära keerates avastati, et lõhkeaine asemel oli neis praht ja liiv. Letti isegi seledel: "Aitame, nagu oskame. Tshehoslo-vakkia töölised". See internatsionaal-ne solidaarsus tiivustanud lätlast ja tõstnud võitlusvaimu.

Pärast lahinguid Türi ja Paide all sattusid läti vabatahtlikud ja sunniviisil mobiiliseeritud hävitus-pataljoniaste piiramisrõngasse, kust neil õnnestus pääseda alles kolm päeva hiljem – tuli ületada suur, peaaegu läbipaismatu soo.

"Siis algasid üld raskest lahingud Tartu-Tallinna maantee piirkonnas Ardu ja Kose lähedal. Need lahingud löid sügavaid haavu polgu koos-seisu. Kuid meie vabatahtlikud jät-kasid auge vanade läti kütidele, le-gendaarsete revolutsioonisõdurite la-hingutraditsioone", meenutab läti au-tor sündmusi, mida eesti elanikkon-nale juba varajaseimatest aegadest võrrad polnud ja mis nüüd kurdusid endisel kujul – tule ja verega.

Kui sakslased 20. augustil alusta-sid suurte jõududega pealetungi Tallinnale, siis olid lätlaste koos venelastega Tallinna kaitsmisele rakendatud:

"Lahingud muutusid uuesti viha-semaks, läksid üle tägivõitluseks. Kose, Perila, Tuhala, Veneküla, Nõm-

me – kõik need kohad jäid meile kustumatult meelde sealsete raskest lahingute ja paljude seitsmeist kaotusega – märgib ülevaate kirju-toja, kuid ei lausu sõnagi, kui palju tsiviilelanikke samas piirkonnas lät-laste-kommunistide käe all langes.

Lõpetades märgitakse läti hävitus-pataljoniaste I polgu tegevuse kohta, et kõige raskemaks kaotuseks olnud lätlastele see, et Tallinna evakueeri-misel sattus polgu komandöriõud vae-lasele piiramisrõngasse. Osa noori on piiramisrõngast läbi mürdnud ja läbi Eesti metsade ja soode Lätis-se oma koduste juurde siirdunud (et võidelda Lätis sakslaste vastu, nagu kroonik praalivalt märgib! Toimet.), kuid suurem osa komnoori hukatud Tallinnas ja selle künnisel.

Teise lätlaste hävituspolgu kohta toob "Rahva Hääle" vähesed and-meid, milledest märkimisväärne on vahet ainult see, et paljud Lätii polgu kommunistid on sõjand Viru-maal, Rakveres ja Narvas koos "ees-ti rahvaväega" – mitte eesti hävi-tuspataljoniaste koosseisus, vaid Nar-va ja Rakvere polgus.

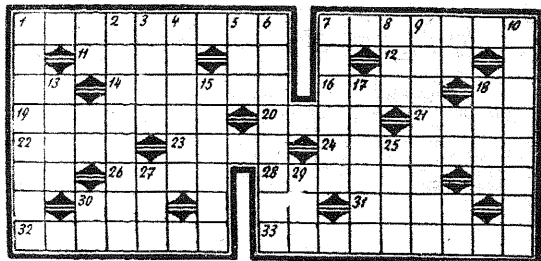
Ühel väikesel osal läti hävituspa-taljoniastel olevat õnnestunud Tal-linna evakueerimisel ka "Nõukogu-de tagalasse" asuda – läbi Soome lahe miiniväljade, kas merel hukkus koos venelaste ja eestlastega ka arvukalt lätlasti.

**METSAKODU
UUDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKE NOORTELE

EPL ristsõna nr.29

Parameale: 1 ei tule ilal tagasi 7 varpaigal 11 täna (saksa k. luule- lise) 12 privaat 14 maalune kraav (om. kääne) 16 põhja-rootslane, teatud rahvusgrupi liige Rootsis 18 tükk 19 muusikariist 20 tõusu k. nõona vaheline aeg (saksa k.) 41 kuulub kaapiigiristist 22 jaurde 22 lama 23 nendes 24 nädalapäev 26 seal on näiteks kala kodus 28 koht Eestis 30 sellel 32 on rõõmsa inimese näoilme 33 saipollist.

Alla: 1 kuulub Prantsuse ivalit- soja, keiser ja Euroopaallutaja 2 Missisippi lisajõgi (saksa sõna) 3 kella 4 kivid (saksa k.) 5 eestipärane mehe nimi 6 luugsamm tantsus 7 seliselt peab näiteks töötama, kui ta- hab sihile jõuda 8 lühisõna rootsi

väljamaailma reklaamis 9 on näiteks suudlus 10 teatud liiki värv 13 maja valgusallikas 15 isiklik asesõna, mitm. om. kään. 17 sõjaväe kraad 18 üks (saksa k.) 25 jahiloom 27 kallem varu 29 vaata 30 nädala-ajakiri Root- sis.

Lahendus 28:

Parameale: 1 palavik 6 kapsama 11 äri 13 ala 14 oja 15 vas 17 na 18 Liv 19 ori 20 Aa21 vaasimaalikunst 26 parajus 29 istujad 33 al 34 ANA 36 kae 37 Di 38 idee 39 hai 40 are 41 uhke.

Alla: päev 2 lina 3 aga 4 vali 5 kavas 6 kooli 7 paik 8 sea 9 aavan 10 aset 12raallõuamud 22 saale 23 muna 24 Isar 25 Uulu 26 pai 27 REE jah 30 tee 31 jah 32 die 35 al 36 ka.

RAAMATURIIUL

H KERSTELL "MINA ISE"

Osta saab raamatut Eesti Komitee õppevahendite laost hr. Alepi käest Drottningg. 85 Stockholm, t. 08/21242. Raamatuid hind on suhteliselt odav. Siisult ja keelelt on raamat sobiv algkoolide 3.4 klassile ja täiendus- koolides kolmele viimasele klassile, olenevalt õpilase keelelisest tase- mest. Raamat on sobiv ka kodus

Prof. J. Grimm suri Perthis

SYDNEY (EPL) — Nagu biline- nult teatavaks sai, on Lääne-Aus- traalias Perthi linna lähedal sü- runud omaaegne Tartu ülikooli õi- gusteaduskonna professor J. Grimm. Tema isa oli omal ajal Peterburi ülikooli rektoriks ja vene riiginõu- kogu liikmeks.

J. Grimm teenis I maailmasõja ajal Pavlovi kaardiväe polgus, tõustes seal kapteniks. Pärast sõda töötas ta Tar- tu ülikoolis professorina. Hiljem siir- dus ta Eestist Riiga, kus ta oli met- ropoliit Sergiuse sekretäriks, tegeli- kuks metropoolia juhiks. Metropoliit Sergius hukkus salapäraselt II ma- ilmasõja ajal. J. Grimm liitus Vlas- sovi vabadusarmega, töötades selle juurilises sektoris.

Euroopast siirdus ta USA-esse, kust hiljem läks Austraaliasse, kus ta ka suri. Meie vanemad jutsid tunnend prof. J. Grimm k. üht oma õpeta- jat Tartu ülikoolist.

**Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)**

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Eskistuna-Kurrieri tellimispost- girot ega vanu sissemaksukaarte sellele postgirole, kuna Eesti Päe-

lehe keele õpetamiseks — õppimi- seks või koolis parematele õpilaste- le iseseisvaks lisaõpikuks. Raamatut võib vabalt kasutada ainult juturaa- matuna, kuna lugemispaaladeks on sündmused igapäevast elust. Näit. Meie lendame, Jäikaru, Autosõit, Va- ras jne.

Ainevaliku põhjusiks on olnud noorele elulähedaste olukordade leidmine ja vajalikkude igapäevaste sõnade arvu suurendamine. Pea- le harjutustega juhtude on jutte ka India poisi Randi ja Bandi elust ning kergetalavastavate jõulunäi- dendeid. Keeleharjutusi on ohtralt lisatud lugemispaaladele. Kõigil har- jutustel on seletused selleks, et õpi- lane saaks iseseisvalt tekkida.

Raamatuid pidiid ja kaas on Jaak Kerstellilt. Kõik tekstid on Helga Kerstellilt, kes töötab tegeliku kee- leõpetajana ka rootsi koolis. "Mi- na Ise" on Eesti Komitee Kooli — ja noortetoimikonna poolt heaks ki- detud ja Eesti Komitee õpperaama- tute nimestikku võetud.

Leinateateid

Thirlmere's, Austraalias, suri 7. septembril Rosa Proos, sünd. 9. det- sembril 1890 Tallinnas.

Cowallis, Austraalias, suri 1. sep- tembril Meeta Maret Rosalie Tamm, n-na Metsar, sünd. 24. oktoobril 1923 Tõrvas.

BALDER JAANI veste: USA-s ja EESTIS

Rääkisime päevauudistest.

"Küll juhtub ikka siin maal fantastilisi lugusid. Ise ta on ad- vokaat, aga võtab kätte ja toime- tab vanglasse kurjategijale re- volvi, millega see hakkab tap- ma."

"Kas advokaati siis läbi ei ot- sita, kui ta vahilusega kokku- saamiseks läheb? Peetakse nii usaldusväärseks? Ometi on kõik- sugused dektektorid olemas, kes kohe hoiatavad, et mehel on mingi metallise kaasas."

"Mis see hoiatus aitas. Metalle- se oli kaasas — heilindistaja. Aga aparadi sisse oli peidetud revolver."

"Ja ta sai selle vahilusele üle anda. Kas valvurid olid, et ne- mad seda ei näinud? Kas kurja- tegijat siis läbi ei ostitud, kuid advokaat oli lahkunud ja mees kambris tagasi viidi?"

"Revolver oli peidetud paruka alla. Ka parukas oli salaja sisse toodud, nii et võimud ei tead- nudki, et kurjategija seda kan- nab. Arvasid, et oma juuksed. Teate ju missugused on negri juuksed. Nagu suur siberlas pa- puksa peas. Niisuguse paruka al- la peida kasvõi suurtükki."

"Võitis sealt ja hakkas tapma. Ja sai ise surma. Nii et see ad- vokaat on kaudselt et surmas süüdi. Kuidas ta ometi võis ni- suguse tükiaga hakkama saada. Kus ta aru oli?"

"Kus ta aru oli... Ta oli va- hialuse mõttekaaslane. Revol- tsionäär, nagu nad endid ise ni- metavad. Tegutsesid aga nii lap- selikult, et teevad enesele kah- ju. Jälle mõni mees langeb oma ridadesi."

"Eestis ei saanud niisugust as- ja juhtuda."

"Missugust asja?"

"Noh, et sokutud relva sisse. Meil oli nii kõva kord, et mõtte- kaaslastele ei saanud isegi mitte habemevärvi salaja vanglasse toi- metada."

"Habemevärvi?"

"Jah, ja selle puudumine sai talle saatuslikuks."

"Kellele?"

"Ühele mehele, kes elas vale- nime all. Kinnitas, et tema on doktor Poljakov. Näitas ka selle- kohased dokumendid ette. Need olid õiged. Mees oli vale. Õige Poljakov oli kas surunud või sa- matud. Tema paberitega oli üks agent Venemaa Eestisse soku-

tatud. Rääkis väga head vene keelt, nii et see teda ära ei and- nud. Ametiõigustega aga olid väi- ja uurinud, et ta on eestlane. Valest suttus kohtu alla. Pan- di kohe kinni. Siis, kui oli alles elu- nimele all. Eestis oli hea kõva kord, seal ei lastud kurja- tegijaid ringi jalutada. Vanglas hoiti teda nii isoleeritud, et ha- be hakkas teda ära andma. Tal oli ilus must habe. Vanglakam- bris aga hakkas see punaseks mi- nema. Näitas oma õiget värvi. Mehe oma ka. Mehe õige nimi oli Vaimel. Ta sa i oma karistuse. Kohtuotsusest hoolimata jäi mees oma otsuse juurde: tema on ikkagi Poljakov."

"Kaks kohus ei eksinud? Va- hel ju eksitakse."

"Arst ta ei olnud, aga velsk- riamet oli vist püüdnud. Nii et mõningaid teadmisi tal sellelt al- alt oli. Need teadmised ta pü- hendas oma mõttekaaslaste tee- nistusse esimese detsembri mäis- su ajal. Oli selle varahommiku pimeduses väljas Punase Risti paunaga, et anda abi haavatud missiistele. Kõik palju ta tegeli- kult oma abi sai nendele osuta- da, seda ma ei tea. Võeti aga kinni ja mõisteti surma. Ma pean ütleva, et ta oli üsna sümpaat- se olemisega isand. Just härra! Intelligentne ja... Theodor Rook, kes tol ajal oli siseminister, ju- tustas hiljem: Oli mu jaoks ees- maoli mees, kotas mu süüri. Ma küsisin, et kas nüüd tunnistate, kes teie õieti olete. Poljakov või Vaimel. — Vaimel, Vaimel! Halastage!"

"Ta lasti maha."

"Mis Rõugust endast sai, kui venelased sisse tulid?"

"Laskis enese maha. Kõnel- daks, et tegi seda viimasel mi- nutil, kui tuldi vangistama."

"Sa ütlesid, et ei osanud isegi habemevärvi salaja sisse toime- tada. Aga mulle tuleb praegu meelde päris ameerikalik vägi- tegu. Üks kange poiss murdis vangla müüri augu ja viis selle kaudu vangid välja."

"Mis just see on. Eestis niis- ugust asja ei saanud olla. Seal oli kõva kord, mitte liiga-laga nagu siin. Murdis augu... Lõri! Keegi oleks seda ometi märganud."

"Ega ta seda välgas teinud. Kuski kõrvama ja põõnugul oli välja uurinud, et just siin selle koha peale selle müüri taga on

tüdrukute vangikamber. Seal peeti kinni noorkommuniste. Põis asus tõele. Julge peatehak- kamine on pool võit. Täielik võit kroonis ta tööd siis, kui ta kaevamisega kambris jõudis."

"Sa tahad ütelda, et pildid pääsesid põgenema?"

"Pääsesid."

"Sa kurat! No siis oli ikka Ees- ti vanglates lohakust ka küll. Valvur vist magas, ei kuulnud ega näinud."

"Mis nägemisse puutub, siis tehti talle silmapet. Ta võis ko- huseundlikult piilumisaugu kau- du sisse külgata, aga mis see aitas. Nägi, et tüdrukud magavad ra- hulikult. Tegelikult aga olid tüd- rukud siis juba läinud. Nad olid teinud voodile et tea mis koh- mudest nagu kehakujud. Ja oma juuksed nad olid lõiganud maha, seadnud patjadale. Lapsed magavad. Kõik hommikul selgus, et on hoopis välja lennanud, noh, siis ehk ei olnud valvuril vaja oma juuksed kiikuda. Seal oli tüdrukute juuksed küll, mida südametega kiikuda. Kui need su peas enam ei ole, ega kar- vustamine siis enam valu tee."

"See oli siis sensatsiooniline põ- genemine küll."

"Sellega ei olnud veel põne- val lõpp. Nad olid küll va- baduses, aga ei olnud veel pää- senud. Minu arvates olid nad ven- teinud. Kui nende mootorpaat oleks siis sõiduvõimel olnud, ki- vanglast välja said... Oleks pan- nud kohe ajama. Aga paati ei olnud. Ma ei tea miks. Oli pei- dukohades ja unistades, kuidas pääseda Nõukogude Liitu. Et nad paati otsima hakkavad, se- da aimas kaitselised ette. Ja niivisi sattusid otsijad paadile, mis oli valmis neid Eestist välja viima. Õiis teodi tüdrukud pei- dukohadesse välja. Paati. Nalle näis kuidagi kahlane, et paadis oli peale juhi õige mitu meest. Miks neid nii palju on? Et neid olid kaitselised lõksu satu- nud selgus siis, kui mehed võt- sid revolverid välja ja kama- nand: Käed üles! Viidi tagasi vang- lasse."

"Noh, siis me Eestis ei olnud- ki põnevate sündmuste poolest päris püssid. Oli ikka seali sensatsioonilisi lugusid. Kui teeks sellest filmi, publik jäljeks tege- vust iga minut hinge kinni pi- dades."

Aastakoosolek ja noortepidu Göteborgis

Eesti Skautlike Noorte Maleva iga-aastane noorteparlament toim- nud tänavu Göteborgis Pühala- tütted-Kalevipoeg lipkonna korral- duses.

Noortesaadikud kogunevad laupäe- val, 6. novembril KFUM ruumes Parkgatan 11, kus toimuvad mitme- sugused töökoosolekud ja nõupid- amised. Laupäeva õhtul toimub suur noortepidu Gamlestadens Medborg- arhus saalis, kuhu külastatena ooda- takse kõiki kaasmaalasi nii Götebor- gist kui ka kaugemalt. Peo kavaleis- ses järgneb informatsioon hiljem. Pühapäeval, 7. novembril jätkuvad noorteparlamendi istungid KFUM-is.

ÕTENDUS

18. sept. lehes avaldatud kuulutu- ses Eesti Nelipühi Kiriku jumalatee- nistuste kohta esines viga kuupäe- vas. Õige kuupäev pidi olema teisi- päeval, 21. septembril.

• Princetoni USA-s laulatai Vil- ja Trunnet ja Gregory Casey.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Tänavaveldus

"Naerastute laagrist" osa võtnud Pühajalutütted ja Kalevipoeg avalda- vad oma siiramait tšnu lipkonna sõprade ringile, kes noortele võimal- das laagrist osavõtu poole hinnaga. Aitäh suure majandusliku toetuse eest!

GÖTEBORG

Sügispidu, perekonnasõhu

Pühajalutütted-Kalevipoeg Sõprade Ringi traditsiooniline Sügispidu pe- rekonnasõhu stiilis toimub tänavu laupäeval, 9. oktoobril Gamlestadens Medborgarhus E-saalis. Peo algus kl. 19. Rikkalik kehakinnitus külna laua- nõi, millele lisandub see kohv koos koduküpsidele kookidega. Kehaki- nitus eest kannavad hoolt Naisringi perenaised, tuju ja jalakeuruse eest üldtuntud Pili-Juss. Loteri ja muud ajaviited. Pääsme hind tujuküllasele sügispele, sisse on arvestatud ka kehakinnitus, on kõigest 15.-. Sõpra- de Ringi juhatus ütleb kõigile tere- tulemast.

GÖTEBORG

Narva SK pidu

Narva Spordiklubi korraldab 9. oktoobril kl. 20 Eesti Majas, Drott- ningatan 27, meeleoluka peo, kuhu kõik seltskonnalaust lugupidavad kaasmaalased on teretulevad. Jalakeu- ruse moodsa diskoteek-muusika sa- tel, supistid, janukustutamise või- malused, ühislaulud ja palju muud. Pääsmed pidule 10 isikut. Narva SK juhatus ütleb kõigile teretule- mast.

BORAS

Pensionäride koosviibimine

Pärast pikemat suvevaheaja toim- nud Borås eesti pensionäride tradit- siooniline sügisõhtukokkulek 3. oktoob- ril kl. 15 Moderata Samlingspartiet ruumes, Skolgatan 21. Kavast: esime- he J. Pruuni tervitusõnnoarv, õp. O. Kodreselt palvus, J. Mertsiina poolt filmitetkanne suvisest reistist His- paaniasse ja rōngasloteri. Kehaki- nituskes heeringad kartulitega ning kohv tordiga. Juhatus ütleb kõigile teretulemast.

Linköpingis

+

+

†

Normalized Form 80

†

Edgar's it

1966—1971

A. ja E. KOPPEL
H. ja H. LELGUS

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 26/9 kl. 13, L. Blees jt., ohver väliskomisjonile. Eesti Osak., Bräddg. 54, palvet. 25/9 kl 18.

HAUAKIVID TEL: 942177

ESTNISKÄ FRHETSKAPITALET
Box 476, 101 26 Stockholm

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lõrdag

9.00 TV-nytt.
Vuxenutbildningen:
9.05 Start. 3. Time to start. Färg
9.20 Nägöning i hästväg. Hjästar
utser ledare. Anders Gernandt.
9.40 Gumman som blev liten som en
tesked. Gumman pratar fågelprat
och gumman på julmarknad.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Lasten ohjelma: Nappi. Kari
Rydmanin lapsiooppera.
Barnprogram: Barnoperan Pernam-
buco av kompositören Kari Rydman
uppföres av barn från Helsingfors.
Textat på svenska.

10.10 Kansalainen vailla oikeuksia.
Filmi samuelisten elinehoista de-
mostraatiissa Suomessa. Ohjelma
on tehty yhteistyössä Enontekiön
saamelaisen kanssa.
Medborgare utan rättigheter. En
film om samernas levnadsvillkor i
ett demokratiskt Finland.
Textat på svenska.
Vuxenutbildningen:
11.00 Arbetsmarknadskunskap. 2. Fö-
retaget och förändringen.
11.20 Matematik på nytt. 2. Talsys-
tem.

11.35 Titta på TRU.
11.40-12.05 Nationalekonomi. 1. Kon-
sumenten som resursfördelare.
12.20 Leva i Sverige. Första avsnittet
i en serie om jugoslaven Mile och
norrlänningen Olle — deras med-
och motgångar i det svenska sam-
hället. Serien, ingår i Sveriges Ra-
dios kurs i samhällsorientering för
invandrare och svenskar.
Textat för hörselskadade.
1. Land att jobba i — för vem? Ma-
nus: Lars Helgesson.
I rollerna: Gun Andersson, Olof
Huddén, Vojo Stankovski, Dennis
Dahlsten, Lennart Engqvist, Hans
Ernback, Åke Fritz m fl. Färg
17.40 Vecko-nytt för hörselskadade.
17.55 Helgömsringning. Från Sjöas
gamla kyrka i Småland. Färg
18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 På jakt efter Taddo — italiensk
dokumentärfilm om hur Luchino
Visconti, regissören av filmen "Dä-
den i Venedig", fann "världens
vackraste pojke". Färg
18.30 Strapetz med Lars Berghagen.
Färg
19.20 Det händer i ettan. Färg
19.30 TV-nytt, väder, sport.
20.00 Familjen Ekblad, Hålsjögränd
21. Räcksta. Serie av Itla Frodi och
Lars-Erik Liedholm. Andra delen.
Regi: Sven Lindberg.
I rollerna: Inga Landgré, Åke Lind-
ström, Anita Jodelsohn, Erik Trä-
gårdh, Yvonne Jodelsohn, Kjell
Bergqvist, Rolf Adolfsson, Lillemor
Ohlsson, Yvonne Wangroth. Färg

20.30 Svenska expeditioner. Med
Yngve Laurell till nordvästra Au-
stralien 1910-1911. Färg
21.00 Clownerina. Följ med Sammy
Davis Jr på cirkus och träffa Jerry
Lewis, Juliet Prowse, popgruppen
The Klowns m fl. Färg
21.50 Blake — kanadensisk film om
en man och hans sportplan. Färg
22.10 TV-nytt, väder.
22.15-23.05 Snöbarr som jobbar —
Tony Curtis och Roger Moore på
äventyr. Färg

TELEVISION 2
18.23 Piratkatten. Amerikansk serie-
film från 1933. 7. Ett livsarljet fall
från hög höjd.
18.32 Håll dig låg!
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Robin Hood. Färg. Äventyrspjä-
s med barn- och ungdomsteatergrup-
pen vid Göteborgs Stadsteater.
Andra delen. Regi: Rolf Knutsson.
Medverkande: Lars Green, Torsten
Wahlund, Kjell Hugo Grandin, Åke
Lindström, Helge Skoog, Tomas
Bohme, Per-Axel Arosenius, Olle
Björling, Leif Jansson.
20.00 Undervattensliv. Färg. Västysk

serie om livet i och under havsytan
i Nordsjön och Skagerack.
20.30 TV-nytt.
20.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

23.00 TV-nytt.
23.05 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

TV Söndag

9.40 Leva i Sverige. Första avsnittet i
en serie om jugoslaven Mile och
norrlänningen Olle — deras med-
och motgångar i det svenska sam-
hället. Textat på finska.
1. Land att jobba i — för vem? Ma-
nus: Lars Helgesson.
I rollerna: Gun Andersson, Olof
Huddén, Vojo Stankovski m fl. Färg
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Uutisviiiko.
Nyhetsvecka.
(Endast på finska)
10.20 Koko kaupungin Vinski. Lasten
näytelmä, Aapelin mukaan kirjoi-
tanut Tuovi Puupponen. Hömpsta-
din kaupungissa alkaa tapahtua
kummia, kun Vinski ostaa aptee-
kista näkymättömyypulveria.
Hela stadens Vinski. En filmberätt-
else för hela familjen av Tuovi
Puupponen. I staden där Vinski bor
händer underliga saker sedan han
fått osynlighetspulver.
Textat på svenska.
11.00-12.15 Gudstjänst från Betle-
hemskyrkan i Stockholm, past. Kurt
Mossberg. Sångsolist: Lage Wedin.
Org: Johan Wallin.
Evangeliast. Fosterlands-Stiftelsen.
16.10 Från socialism till ökad jämlik-
het. 3. Det dånar ut rättens krä-
ter... 4. Den arme ingen rätt man
ger...

17.00 Hemma med Ria. TV-magasin
med Ria Wägnér. Färg
Vuxenutbildningen:
17.45 Start. 3. Time to start. Färg
18.05 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Bränna tjära. Filmbilder av en
norrländsk tjärälva.
18.40 Familjen Benvenuti — Italiensk
serie i Rom-miljö. Färg
19.30 TV-nytt, väder.
20.00 Vad säger du, Tomas? TV-pjä-
s av Lars Forsberg.
I rollerna: Keve Hjelm, Birgitte
Ornstén, Birgitta Kjörck, Halvar
Björk, Polke Walder. Färg
21.35 Sportspeglar.
22.10 TV-nytt, väder.
22.15-23.05 Alkajeten. En dokumen-
tärfilm av Jonas Sima och Per-Åke
Blidgård inspelad i Jämtlands
fjälltrakter. Färg

TELEVISION 2
13.00 Mästarmöte i bordtennis. Färg.
Världsmästaren Stellan Bengtsson
möter Hans Alser i en singelmatch i
bäst om 5 set. Bengt Grive och Len-
nart Jelte kommenterar.
16.00 Teatermatiné: Offside. Av
Bosse Andersson. Regi: Jackie Sö-
derman. Medverk: Ingemar Carle-
hed, Arne Nyberg, Sören Alm,
Karl-Magnus Thulstrup, Maria
Graham m fl.
16.50 Ni känner inte Gunnar Lidberg.
Färg. Porträtt av en musikanter.
17.30 Sverige i det kalla kriget: Det
ska vara en cowboy. Det andra pro-
grammet i Olle Hägers och Hans
Villius dokumentärserie om det
kalla krigets återverkningar i Sve-
rige. Herbert Tingsten, Hilding
Hagberg och Gunnar Heckscher
medverkar.
18.05 Tellus. Färg. TRU presenterar
Tellus — en TV-serie om vår pla-
net.
18.10 Piratkatten — amerikansk se-
riefilm från 1933. 8. Instängd bland
lagorna.
18.30 Det susar i säven. Färg. 18. Sla-
get om Paddeborg. Håkan Serner

läser.
Vill du titta på grisarna? Följ med
Sampo och Pella till Viltugglagård.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Sportnytt.
19.30 Bilderburken. Färg. Carl-Uno
Sjöblom visar filmer tagna av sven-
ska folket.
20.00 Världen i dag. Färg. TV 2:a ma-
gasin för vetenskap och teknik be-
rättar om nya möjligheter att på-
verka hjärnan och därmed hela vår
personlighet. Programvärd: Bo G.
Eriksson.
20.30 Glimtar. Ur höstens nöjespro-
gram i TV 2.
20.40 Spotlight. The Rolling Stones
live at the Marquee. Färg
21.10 TV-nytt.
21.15 Vad ljuder vi barnen? Delta-
gare i internationella barnfilmsve-
cka i Göteborg diskuterar film och
TV för barn.
22.05 TV 2s bokvecka: Aksel Sande-
moses författarskap presenteras.
22.15 Rysaren. Färg. Programmerad
mardröm. Ur en engelsk serie.

TELEVISION 2
18.23 Piratkatten. Amerikansk serie-
film från 1933. 7. Ett livsarljet fall
från hög höjd.
18.32 Håll dig låg!
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Robin Hood. Färg. Äventyrspjä-
s med barn- och ungdomsteatergrup-
pen vid Göteborgs Stadsteater.
Andra delen. Regi: Rolf Knutsson.
Medverkande: Lars Green, Torsten
Wahlund, Kjell Hugo Grandin, Åke
Lindström, Helge Skoog, Tomas
Bohme, Per-Axel Arosenius, Olle
Björling, Leif Jansson.
20.00 Undervattensliv. Färg. Västysk

serie om livet i och under havsytan
i Nordsjön och Skagerack.
20.30 TV-nytt.
20.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

22.30 TV-nytt.
22.35 Fel men — amerikansk långfilm
från 1937. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Henry Fonda, Vera Mil-
les, Anthony Quayle, Harold J.
Rhone.
22.15 TV 2s bokvecka: Karl Venn-
berg berättar om sin nya diktsam-
ling "Sju ord på tunnelbanan".
22.25 Rött vin i gröna glas. Pas de
deux av Birgit Cullberg. Färg.

1 1/2 år.
12.00-12.15 Matematik. 4. I trollos-
gen.
12.45-13.05 En naturtur om hösten.
Höstöv.
För småbarn:
16.30 Rasmus Nalle. 5. Till sjöss.
Färg.
16.35-16.50 Joe — en liten engelsk
pojke. 5. Joe och babyn. Färg.
18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Hajk — svar på frågor om djur,
natur och friluftsliv.
18.30 Säg ni dom här? Värld: Lars
Orup.
19.30 TV-nytt, väder.
20.00 Göteborgssymfonikerna spelar.
1. Rosenbergs Ouvertyr till Mario-
netterna. 2. Svit ur baletten Gys-
tarna av Prokofiev. Dir. S. Comis-
sion. Göteborg.
20.30 Moment — aktuellt om kultur,
massmedier och debatt.
21.00 Stig Järre berättar minnen. 4.
21.20 Varför tar man sitt liv? Om
själv mordens bakgrund och utbred-
ning och om möjligheterna att före-
bygga och behandla. Färg.
Vuxenutbildningen:
21.50 Leva i Sverige. 2. Ett bra land
att jobba i? Färg. Manus: Lars Hel-
gesson. I rollerna: Gun Andersson,
Olof Huddén, Vojo Stankovski,
Dennis Dahlsten, Lennart Engqvist,
Hans Ernback, Åke Fritz m fl.
22.10 TV-nytt, väder.
22.15 Studieteknik. 1. Studier — var-
för?
22.20 Ny matematik för föräldrar. 1.
Mängder.
22.40-22.45 Start. Övningsprogram 3.
Färg.

TELEVISION 2
18.30 Hur det började. Engelsk tek-
nad serie. 2. Livets uppkomst på
jorden. Färg.
En fjärrliv. Naturfilm från Tysk-
land. Färg.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Här villar inga lessamheter.
Amerikansk filmfars från 1932 med
Helen och Halvan.
20.30 Dokument utifrån. Färg.
21.10 TV-nytt.
21.15 Mikis repeterar Theodorakis.
Färg.
Från repetitionen med Carl-Axel
Dominique och Sveriges Radios
Symfoniorkester. inför inspelningen av
programmet på söndag Musik av
Mikis Theodorakis.
21.35 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.

TELEVISION 2
18.30 Rida, ryktis, mocka. Färg. Tex-
tat för hörselskadade.
18.55 Vädrer, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Den breda vägen. Sam-
hällets resurser för vägbgbyggande är
begränsade i förhållande till bebo-
vet av nya vägar.
20.50 TV-nytt.
20.55 I Afrika har gud många namn.
Färg.
I en by i Gambia i Västafrika lever
tre religioner sida vid sida, kristen-
domen, islam och den afrikanska
naturreligionen.
21.00 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet — Gary Engman
med gäster.